

Toverikoiratoimintaa lapsiperheille

Eläinavusteista toimintaa sosiaalipedagogisesti

Riitta Kauppinen
Mirva Matkaniemi

Opinnäytetyö

Ammattikorkeakoulututkinto

Koulutusala Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma	
Työn tekijä(t) Riitta Kauppinen, Mirva Matkaniemi	
Työn nimi Toverikoiratoimintaa lapsiperheille – Eläinavusteista toimintaa sosiaalipedagogisesti	
Päiväys 30.4.2013	Sivumäärä/Liitteet 49/8
Ohjaaja(t) Marjaana Tuovinen, Anne Walden	
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Pelastakaa Lapset ry/Perheen talo -yhteistyö	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyössä kehitettiin eläinavusteista toimintaa lastensuojelun ja perhetyön menetelmäksi. Tavoitteena oli kehittää uutta perhelähtöistä työmuotoa yläsavolaisille lapsiperheille. Eläinavusteisuutta toteutettiin järjestämällä Toverikoiratoimintaa iisalmelaisille perheille vertaisryhmätoimintana. Jokaisella toimintakerralla oli mukana toverikoira(t). Toverikoirat ovat toisen opinnäytetyön tekijän Mirva Matkaniemen omistamia.</p> <p>Toverikoiratoiminnan kehittämistyö perustuu sosiaalipedagogiseen viitekehykseen, jossa keskeistä on osallistujien aktivointi ja innostaminen oman elämänsä arjessa. Perheet voivat yhteistoiminnassa jakaa innostustaan yhteisestä kiinnostuksenkohteestaan. Lisäksi Toverikoiratoiminnassa korostui toiminnallisuus, yhteisöllisyys ja elämyksellisyys sekä varhainen tukeminen. Toiminnassa harjoitettiin koiranlukutaitoja, sillä eleitä ja ilmeitä tulkittaessa ihmisen on mahdollista peilata omia tunteitaan koiran avulla. Ryhmässä vaalittiin iloa tuottavaa läsnäoloa, kokemusten jakamista ja muistojen tallentamista.</p> <p>Opinnäytetyöllä edistettiin lapsiperheiden hyvinvointia ja tehtiin näkyväksi vaihtoehtoisia tapoja toimia koiran kanssa. Tutkimuskysymyksiämme olivat ”Mikä on eläinavusteisuuden merkitys hyvinvoinnin edistäjänä?”, ”Voiko eläinavusteista koiratoimintaa kehittää lastensuojelun ja perhetyön menetelmäksi?” ja ”Millaiset ryhmätoiminnan sisällöt soveltuvat vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen edistämiseen koiran avulla?” Perheenjäsenet osallistettiin liikkumaan, leikkimään, tutkivaan oppimiseen sekä taiteelliseen työskentelyyn koiran avulla. Koiran positiivinen vaikutus hyvinvointiin oli nähtävissä jo lyhyen ryhmäkokeilun aikana. Havainnoinnin ja saatujen palautteiden myötä todettiin hyöty, jota eläinavusteisuus voi parhaimmillaan saavuttaa.</p> <p>Toverikoiratoiminnassa sovellettiin perhetyön menetelmiä lapsilähtöisesti. Hyvinvoinnin ja arjen tukemisella edistettiin yhteistoiminnallisuutta ja vuorovaikutusta lapsen ja vanhemman välille. Lisäksi edistettiin vanhemmuuden tukemista. Toiminta soveltuu hyvin uudeksi vaihtoehtoiseksi lastensuojelun ja perhetyön työmuodoksi. Opinnäytetyön tuotoksena kehitimme menetelmäoppaan Toverikoiratoiminnasta, jossa kuvataan Toverikoiraryhmän sisältöä.</p>	
Avainsanat Eläinavusteinen toiminta, hyvinvointi, perhetyö, sosiaalipedagogiikka, vuorovaikutus	

Field of Study Social Services, Health and Sports			
Degree Programme Degree Programme in Social Services			
Author(s) Riitta Kauppinen Mirva Matkaniemi			
Title of Thesis Toverikoira activity for families with children – Animal-Assisted Activities by Social Pedagogy			
Date	30.4.2013	Pages/Appendices	49/8
Supervisor(s) Marjaana Tuovinen, Anne Walden			
Client Organisation /Partners Pelastakaa Lapset ry/Perheen talo -yhteistyö			
<p>Abstract</p> <p>An animal-assisted activity method for child welfare and family work with the help of a dog was developed in this thesis. The goal of the thesis was to develop a new working method for families with children in Upper Savo. Animal-assisted activity was created for families in Iisalmi with the 'Toverikoira' activity. 'Toverikoira' activity was given as peer support to families. In every group meeting there was at least one dog with us. The dogs were owned by Mirva Matkaniemi who is the second author in this thesis.</p> <p>Development of 'Toverikoira' activity is based on social pedagogy. In social pedagogy the central issues are activating and motivating families in their everyday life. Families can share together their thoughts of mutual interests. In 'Toverikoira' activity functionality, sense of community, experiences and early support were emphasised. In the activity was practised how to construe a dog's feelings. Humans can mirror their own feelings with a dog's help. A happy presence, sharing of experiences and the saving of memories played an important role in the 'Toverikoira' group.</p> <p>The families' welfare was advanced and made visible by different working methods with the dog. Research questions were "What is the significance of animal-assisted activity as a promoter of welfare?", "Can animal-assisted dog activity develop as a method for child protection and family work?" and "What kind of group activity content is suitable, with the help of dogs, in promoting interaction between the parent and the child?" Members of the families were activated to move, play, learn by doing and in artistic working with the dog. The dog's positive influence on welfare was already evident during the short group testing. With observation and feedback from families the benefit which animal-assisted activity can achieve was noticed.</p> <p>In 'Toverikoira' activity methods of family work were adapted. Supporting welfare and everyday life advanced the sense of community and interaction between child and parent. Parenting was also supported. This kind of activity fits well as a new option for a method of child protection and family work. A product of this thesis was a method guide of 'Toverikoira' activity which describes the content of the 'Toverikoira' group.</p>			
Keywords Animal-assisted activity, welfare, family work, social pedagogy, interaction			

SISÄLTÖ
TIIVISTELMÄ
ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	6
2	EHKÄISEVÄN LASTENSUOJELUN KEHITTÄMINEN ELÄINAVUSTEISESTI	9
	2.1 Perhetyön kehittämisen tavoitteita	10
	2.2 Eläinavusteinen toiminta sosiaalialalla.....	11
3	SOSIAALIPEDAGOGINEN KOIRATOIMINTA	14
	3.1 Koiran vaikutus hyvinvointiin	16
	3.2 Koiran kehitys perheenjäseneksi	18
4	DIALOGINEN VUOROVAIKUTUS KOIRAN AVULLA	21
	4.1 Tunnevuorovaikutus koiran avulla	23
	4.2 Koiran eleiden ja ilmeiden tunnistaminen	26
5	TOVERIKOIRATOIMINNAN TOTEUTTAMINEN.....	28
	5.1 Toverikoiratoiminnan ideointi.....	30
	5.2 Toverikoiratoiminnan suunnittelu	31
	5.3 Toverikoiraryhmän perustaminen	34
	5.4 Menetelmäoppaan laatiminen Toverikoiratoiminnasta	38
6	POHDINTA	42
	LÄHTEET	46

LIITTEET

- Liite 1 Tutkimuslupa
- Liite 2 Esite Toverikoiratoiminnasta
- Liite 3 Ilmoittautumis- ja esitietolomake
- Liite 4 Artikkeli Toverikoiratoiminnasta
- Liite 5 Toverikoiratoiminta Facebook-yhteisö
- Liite 6 Kuvaus Toverikoiraryhmän toimintakerroista
- Liite 7 Palautelomake Toverikoiraryhmästä
- Liite 8 Artikkeli Pelastakaa Lapset -lehdessä

1 JOHDANTO

Sosiaali- ja terveysalalla tunnetuin ammatillinen eläinavusteinen työmuoto on sosiaalipedagoginen hevostoiminta. Eläinavusteinen toiminta voi ennaltaehkäistä ongelmien syntyä sekä edistää ihmisen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyä. Ylä-Savossa on käytössä sosiaalipedagoginen hevostoiminta sekä muuta eläinavusteista toimintaa. (Keränen 6.3.2013). Vapaaehtoisesta eläinavusteisesta toiminnasta tunnetuin valtakunnallisesti on Kennelliiton kaverikoiratoiminta.

Sosiaalipedagogiikassa korostuu yhteistoiminnallisuus, osallisuus ja elämyksellisyys sekä sosiokulttuurinen innostaminen. Sosiaalipedagogiikalla tavoitellaan yksilön subjektiivutta ja edistetään voimaantumista. Sosiaalipedagogiikan tavoitteena on avoimen vuorovaikutuksen kautta ehkäistä tai korjata sosiaalisia ongelmia. Sosiaalipedagogisessa toiminnassa käytetään työn apuna erilaisia toiminnallisia menetelmiä, joilla tuetaan elämänhallintaa ja kokonaisvaltaista hyvinvointia. Toiminnallisissa menetelmissä nousee keskeiseksi työn välineeksi sosiokulttuurinen innostaminen. Innostamisen avulla osallistetaan yksilöt mukaan yhteistoimintaan.

Sosiaalipedagogiikan käsitteet näkyvät tässä opinnäytetyössä sekä eläinavusteisessa toiminnassa. Eläimen positiiviset vaikutukset on pystytty näyttämään todeksi, mikä on edistänyt sosiaali- ja terveysalan kehittymistä ja uusien työtapojen syntyä. Ihmisen ja koiran välisessä vuorovaikutuksessa korostetaan koiranlukutaitoja, jolla tarkoitetaan kykyä tunnistaa koiran elekieltä. Kun ihminen osaa tulkita koiran eleitä ja olemusta, on mahdollista luoda molemminpuolista hyvinvointia ja toimivaa vuorovaikutusta. Ihmisen ja koiran välinen vuorovaikutus tuo arkeen elämyksiä, toiminnallisuutta, säännöllisyyttä, yhteisöllisyyttä sekä edistää elämänhallintaa ja hyvinvointia.

Tässä opinnäytetyössä kehitettiin lastensuojelua ja perhetyötä sosiaalipedagogisesti tarjoamalla uutta eläinavusteista palvelua Ylä-Savon alueella. Eläinavusteista toimintaa on tarjolla, mutta sitä ei toteuteta lähtökohtaisesti muiden kuin hevosten kanssa sosiaalipedagogisesta näkökulmasta tai perheille. Hoivakoira järjestää sosiaalipedagogista koiratoimintaa muualla Suomessa, mutta ei Ylä-Savon alueella (Hoivakoiran [www-sivu](#)). Tutkimuksissa on todettu eläimen edistävän hyvinvointia, minkä vuoksi tutkimuskysymyksemme oli ”Mikä on eläinavusteisuuden merkitys hyvinvoinnin edistäjänä?”, ”Voiko eläinavusteista koiratoimintaa kehittää lastensuojelun ja perhetyön menetelmäksi?” ja ”Millaiset ryhmätoiminnan sisällöt soveltuvat vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen edistämiseen koiran avulla?” Opinnäytetyössä tutkittiin, kuinka eläinavusteisuuden merkitys hyvinvoinnin edistämässä näkyy lapsiperheiden arjessa heidän vierail-

lessaan toverikoirien luona. Opinnäytetyön toiminnallisessa osuudessa etsittiin vaihtoehtoisia tapoja toimia koiran kanssa edistään hyvinvointia ja yksilöllisyyttä.

Yleisellä tasolla kehittämistyöllä on valtakunnalliset tavoitteet ja päämäärät, jotka ohjasivat opinnäytetyön toiminnallista osuutta. Opinnäytetyön kehittämistoimintaa peilattiin Ylä-Savoa koskevaan lapsille ja nuorille sekä perheille suunnattuun hyvinvointisuunnitelmaan (HYVIS). Suunnitelmassa painotetaan varhaista puuttumista, puheeksi ottoa sekä eri palveluntarjoajien antamaa luontaista kontaktia lapsiperheisiin. (Ylä-Savon SO-TE kuntayhtymä 2012, 2–3, 9.) Malinin (2012) mukaan ehkäisevä lastensuojelu pohjautuu ajatukseen, että lapsilla ja nuorilla on oikeus hyvään lapsuuteen aikuisen turvaamana. Lapsen ja nuoren on saatava mahdollisuus turvalliseen kasvuun ja kehitykseen. Lapsella ja nuorella on oikeus tulla osalliseksi muiden kansalaisten tavoin yhteiskunnassa. Ehkäisevä lastensuojelu edistää lasten hyvinvointia ja noudattaa tavoitteissaan lasten oikeuksien sopimusta. Sopimuksessa on määritelty, että ehkäisevä työ suojelee lapsiväestöä ja tukee osallistumista iän ja kehitystason mukaiseen päätöksentekoon.

Lapsiperheiden hyvinvoinnin tukemisessa korostuu vanhemmuus ja lasten kasvatus. Koiraa voidaan käyttää työvälineenä tunteiden käsittelyssä, vuorovaikutuksen edistämisessä ja arjen piristämisessä, mikä mahdollistaa yksilöiden voimavarojen löytymistä. Tämän opinnäytetyön tavoitteet määrittyivät ehkäisevän lastensuojelun ja perhetyön näkökulmasta. Opinnäytetyön tavoitteita olivat perheiden hyvinvoinnin ja arjen tukeminen. Lisäksi edistettiin perheenjäsenten ja lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta, vanhemmuuden tukemista sekä parisuhdetta. Tavoitteissa korostui myös ilon ja läsnäolon vaaliminen unohtamatta muistelun tärkeyttä. Kehitimme sekä omaa ammattitaitoamme että iisalmelaista ammatillista toimintaa.

Eläinavusteisuutta toteutettiin järjestämällä koira-avusteista ammatillista Toverikoiratoimintaa yläsavalaisille lapsiperheille. Toverikoiratoiminta on uusi toimintamuoto, joka kehitettiin osana opinnäytetyötä. Toiminta on ammatillista, koska sille on laadittu tavoitteet. Toverikoiratoimintaa toteutettiin ryhmämuotoisena toimintana. Toverikoiraryhmän tarkoituksena oli, että perheet tulivat koiran luokse. Ryhmässä sovellettiin sekä sosiaalipedagogisia että perhetyön menetelmiä. Keskeisenä toiminnallisena menetelmänä käytettiin sosiaalipedagogista koiratoimintaa. Lisäksi toiminnassa edistettiin varhaista vuorovaikutusta. Sosiaalipedagogiikan lisäksi keskeisiä käsitteitä opinnäytetyössä ovat perhetyö, eläinavusteinen toiminta, vuorovaikutus ja hyvinvointi.

Osana opinnäytetyötä tuotteistamisprosessia apuna käyttäen tuotettiin myös opas ”Toverikoira-toiminta - Menetelmäopas eläinavusteisen ohjauksen tueksi”. Menetelmäopas ei ole kuitenkaan tämän opinnäytetyön liitteenä. Menetelmäopas on tarkoitettu eläinavusteisen toiminnan ohjaajalle, mutta se soveltuu myös yksityisille henkilöille. Toverikoira-toiminnassa mukana olleet toverikoirat olivat neljävuotias kultainennoutaja Rico ja kahden vuoden ikäinen labradorinnoutaja Jaro. Toverikoira-toiminta suunniteltiin näiden koirien rotuominaisuuksien perusteella ja opas on tuotettu Toverikoira-ryhmän pohjalta. ”Toverikoira-toiminta – Menetelmäopas eläinavusteisen ohjauksen tueksi” -opasta on mahdollista tilata sähköpostitse osoitteesta toverikoira@gmail.com.

Toimeksiantajamme oli Pelastakaa Lapset ry. Pelastakaa Lapset ry toimii kansainvälisesti ja valtakunnallisesti eri puolilla Suomea edistämässä lasten hyvinvointia. Tästä opinnäytetyöstä vastasi Itä-Suomen aluetoimisto, jonka päätoimipiste sijaitsee Joensuu. (Pelastakaa Lapset – Rädda Barnen www-sivu 2013.) Pelastakaa Lapset ry toteuttaa ja koordinoi tukihenkilötoimintaa lapsiperheille. Toimimme tukihenkilöinä lisämessä lapsiperheelle, joten Pelastakaa Lapset ry:n valitseminen toimeksiantajaksi oli luontevaa. Pelastakaa Lapset ry:n kanssa allekirjoitettiin tutkimuslupa (liite 1), joka mahdollisti tämän opinnäytetyön tekemisen. Pelastakaa Lapset ry tekee yhteistyötä lisälmen Perheen talo -yhteistyön kanssa. Perheen talo -yhteistyö tarjoaa matalan kynnyksen avopalvelutoimintoja yläsavolaisille esimerkiksi järjestämällä perheille tukihenkilö- ja vertaisryhmätoimintaa. (Perheen talo -yhteistyön www-sivu.)

2 EHKÄISEVÄN LASTENSUOJELUN KEHITTÄMINEN ELÄINAVUSTEISESTI

Lastensuojelun ehkäisevä työ puuttuu ilmiöihin, joita ovat syrjäytyminen, huono-osaisuus ja köyhyys. Ehkäisevällä lastensuojelulla pyritään valtakunnallisesti ja paikallisesti elinolojen parantamiseen. (Törrönen & Vornanen 2004, 165.) Ehkäisevää työtä toteutetaan kansainvälisellä, kansallisella, alueellisella, seudullisella ja kunnallisella tasolla. Työ perustuu ehkäisevään ja korjaavaan työhön (Törrönen & Vornanen 2004, 168, 173).

Ehkäisevä lastensuojelu turvaa ja edistää hyvinvointia, kasvua ja kehitystä sekä vanhemmuuden tukemista. Ehkäisevän lastensuojelun tarkoituksena on antaa tukea erilaisten peruspalveluiden, kuten neuvolan tai päivähoidon myötä. (Lastensuojelulaki 3a. §.) Ehkäisevä lastensuojelu pyrkii edistämään koko lapsiväestön fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia. YK:n lastenoikeuksien sopimus määrittää kolme periaatetta; osallisuus, osuus ja suojele yhteiskunnallisiin voimavaroihin, joita myös ehkäisevällä lastensuojelulla edistetään. Lasten ja nuorten yksilöllisyys huomioidaan ja heidät nähdään aktiivisina toimijoina. (Törrönen & Vornanen 2004, 154–155.)

Lastensuojelulaki ajaa lapsen etua ja turvaa lapsen oikeutta turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun (Lastensuojelulaki 1. §). Lastensuojelulaissa korostuu lapsen hyvinvoinnin ylläpitäminen ja edistäminen. Lastensuojelulaki määrittää, että lapsen vanhemmilla tai huoltajilla on ensisijainen kasvatusvastuu. Kasvatusvastuuseen sisältyy lapsen tasapainoisen kehityksen tukeminen, hyvä hoito ja kasvatus sekä ikää ja kehitystasoa vastaava valvonta ja huolenpito. (Lastensuojelulaki 2. §.)

Lapselle täytyy turvata läheiset ja myönteiset ihmissuhteet sekä antaa turvaa, hellyyttä ja ymmärrystä. Kasvuympäristön on oltava turvallinen ja virikkeellinen. Lastensuojelulaki ohjaa sosiaalialan viranomaisia tukemaan vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään. (Lastensuojelulaki 2. §.) Perheille on tarjottava erilaisilla palveluilla ja tukitoimilla riittävää ohjausta ja neuvontaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Näin voidaan ehkäistä lapsen ja perheen vaikeuksia sekä puuttua jo olemassa oleviin ongelmiin (Lastensuojelulaki 4. §).

Ehkäisevän lastensuojelun periaatteet ohjasivat opinnäytetyömme toiminnallista osuutta. Toiminta oli ennaltaehkäisevää ja siinä korostui varhainen puuttuminen sekä vertaistuki. Tässä opinnäytetyössä lapsiperheiden osallistuminen toimintaan oli vapaaehtoista ei-

vätkä perheet lähtökohtaisesti olleet lastensuojelun asiakkaita. Perheiden osallisuus ja yksilöllisyys huomioitiin siten, että perheiden oli mahdollista esittää omia toiveitaan To-verikoiraryhmän toteutukseen. Jokainen toimintaan osallistuva kohdattiin yksilönä ja huomioitiin heidän vahvuutensa ja kehityksen kohteensa toiminnan aikana. Jokaista osallistujaa tuettiin toimimaan yhteistyössä muiden osallistujien ja koiran kanssa, mikä edisti osallisuutta

2.1 Perhetyön kehittämisen tavoitteita

Perheiden voimavaroihin vaikuttavat yhteiskunnan arvomaailman muuttuminen ja työelämän vaatimusten koveneminen. Nämä voivat aiheuttaa hyvinvointierojen kasvua. Yhteiskunnallisten muutosten lisäksi myös perherakenteet ovat muuttuneet ja tuoneet yhä monimuotoisempia ongelmia. Perherakenteiden muuttuessa on selvää, että uusio- ja yksihuoltajaperheiden määrä on kasvussa. Lisäksi perheiden tukiverkostot ovat pienentyneet, koska esimerkiksi muuttoliike töiden perässä on lisääntynyt. Yhteiskunnassa on havaittavissa lasten ja nuorten sekä perheiden pahoinvointisuutta. (Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä 2012, 5.) Hyvinvoinnin edistämiseksi tarvitaan erilaisia palveluita, joilla voidaan vastata asiakkaiden tarpeisiin.

Perhettä voidaan tukea perhetyöllä ennaltaehkäisevästi järjestämällä lapsiperheille pitkän aikavälin suunnitelmallista ja kokonaisvaltaista tukea. Perheenjäsenten yksilöllisiin tarpeisiin vastataan tukemalla voimavarojen löytymistä ja perheenjäsenten välistä vuorovaikutusta. Lisäksi tuetaan elämänhallintaa etsimällä keinoja selviytyä arjessa. Perhetyöllä tuetaan ja edistetään vanhemmuutta ja siihen liittyvää lasten hoitoa ja kasvatusta. Perhetyöllä autetaan perhettä laajentamaan sosiaalista verkostoa ja ehkäistään syrjäytymistä. (Reijonen 2012; Vilén ym. 2010, 10.) Perhetyötä on mahdollista tehdä yhdistämällä siihen erilaisia toimintamuotoja ja menetelmiä. Ne tekevät perhetyön yksiselitteisen määrittelyn haastavaksi. Lapsiperheiden kanssa tehtävässä työssä voimavarat ja tarpeet ovat erilaisia, ja ne ovat keskeisessä roolissa työmenetelmiä valittaessa. Ehkäisevää perhetyötä ja lastensuojelua toteutetaan esimerkiksi avohuollon tukitoimena. Kaikille suunnattuja matalan kynnyksen palveluja tarjoavat esimerkiksi järjestöt ja seurakunnat. (Kallio & Rintamaa 2008, 12.)

Perhetyössä tukemisella tarkoitetaan koko perheen ja sen kaikkien jäsenten voimavarojen löytymistä ja tukemista sekä varhaista puuttumista. Perheiden tukeminen voi tapahtua yksilöllisesti tai ryhmämuotoisesti, esimerkiksi vertaisryhmissä. Ryhmämuotoinen työskentelytapa perheiden kanssa takaa vertaistukea perheenjäsenille. Ryhmämuotoisessa perhetyössä voidaan järjestää toimintaa erikseen vanhemmille ja lapsille tai yhtei-

sesti koko perheelle. Lastensuojelussa korostetaan vanhemmuuden tukemista, sillä vanhempien jaksaminen edistää koko perheen hyvinvointia. Vanhempien voidessa hyvin myös lapset voivat hyvin. Vanhemmuuden tukeminen tukee vanhempien kasvatustehtävää, johon kuuluu lapsen perustarpeista huolehtiminen, rajojen asettaminen, turvallisuuden ylläpitäminen, valvonta sekä sosiaalisten taitojen tukeminen. (Saarnio 2004, 240–243.) Kasvatusvastuu edellyttää huolenpitoa lapsen kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista, kasvatuksesta ja kehityksestä (Kangas 2004, 112). Työn, vapaa-ajan ja perheen yhteensovittaminen edistävät vanhempana jaksamista ja mahdollisen parisuhteen laatua (Laine, Ruishalme, Salervo, Sivén & Välimäki 2005, 295).

Joidenkin henkilöiden mielestä lemmikkieläimet kuuluvat perheeseen (Vilén ym. 2010, 10). Altschillerin (2011, 9) mukaan yhdysvaltalaisissa kodeissa on yhä useammin lemmikkejä. Monet vanhemmat hankkivat perheeseen lemmikin, sillä he ovat huomanneet, että lemmikki edistää lapsen itsetuntoa ja vastuunottoa. Lapset kokevat rakkautta, toveruutta ja myötätuntoa lemmikkiä kohtaan. Suomessa koiria on käytetty työvälinaimena lastenkodeissa. Suomessa toimii perhekoti, jossa lapset halutessaan saavat osallistua oman nimikkokoiransa hoitoon. Näin lapsi oppii ottamaan vastuuta ja hänen itsenäistymisensä oman elämänsä asiantuntijana vahvistuu. (Karlsson 2004, 2–3.) Pennanen (2005, 32) on tutkinut projektiluontoisesti sosiaalipedagogista hevostoimintaa ja huomannut, että nuoret hyötyvät hevostoiminnasta, mutta harmittelee, ettei ole saanut toimintaan mukaan perheitä. Hänen mukaansa toiminnalla olisi mahdollista tukea vanhempia heidän kasvatustehtävissään.

Eläinavusteista toimintaa suunnataan tässä opinnäytetyössä lapsiperheille. Toiminnassa kunnioitetaan perheiden omia arvoja ja oman elämänsä asiantuntijuutta. Ryhmämuotoisessa Toverikoiratoiminnassa voidaan antaa aikaa vanhemmille ja lapsille erikseen, mutta myös korostaa perheenjäsenten ja perheiden välistä yhteistoimintaa. Toverikoiratoiminta antaa perheille mahdollisuuden nähdä omien perheenjäsenten toiminta uudessa toimintaympäristössä ja koiran kanssa toimiessa. Toverikoiratoiminnassa korostetaan vanhemman merkitystä, sillä vanhemmat toimivat esimerkkinä lapsilleen ja ohjaavat lapsia toimimaan oikein koiran kanssa. Toverikoiratoiminnassa käytetään perhetyön menetelmiä, joita valitessa otetaan huomioon perheiden tarpeet, toiveet ja tavoitteet.

2.2 Eläinavusteinen toiminta sosiaalialalla

Eläinavusteista toimintaa on tutkittu pisimpään Yhdysvalloissa (Jääskeläinen 1999, 2633). Eläinavusteista toimintaa ja terapiaa on käytetty lasten kanssa työskentelyyn

suhteellisen pitkään. John Serpellin (2010, 24–25) mukaan John Locke on todennäköisesti käyttänyt jo vuonna 1699 kotieläimiä lasten kanssa työskentelyssä. Locke näki eläimen rohkaisevan lempeiden tunteiden näyttämiseen ja vastuun ottamiseen. Mielen-terveyspotilaiden ja eläimen välistä suhdetta kuvattiin 1880-luvun lopulla, jonka aikana nähtiin hyvän tahdon tunteiden ja sosiaalisuuden edistyminen. Eläimen vaikutus hyvinvointiin ja terapeuttiin tarkoitukseen tunnistettiin. Eläin tukee sosiaalisuutta, rentouttaa sekä vaikuttaa terveydentilan kohentumiseen. (Hyvätti 2009b, 13; Reini 2011, 22.)

Kiinnostus ihmisen ja eläimen väliseen vuorovaikutukseen huomattiin 1900-luvun alkupuolella. Yhdysvaltalainen lastenpsykiatri Boris Levinson teki eläinavusteisen työskentelyn tutuksi vuonna 1964. Levinson käytti ensimmäisenä lemmikkiterapia-käsitettä ja kirjoitti aiheesta tieteellistä kirjallisuutta. Levinson huomasi työssään koiransa toimineen vuorovaikutuksen edistäjänä saaden yhteyden kommunikaatio-ongelmista kärsiviin lapsiin. Lapset eivät reagoineet ihmisiin, mutta he kommunikoivat ja leikkivät koiran kanssa. (Reini 2011, 22–23.)

Levinsonin näkemykset otettiin käyttöön Yhdysvalloissa vuonna 1977 eläinavusteista toimintaa koskevassa terapiaohjelmassa. Tutkimuksissa huomattiin eläimen voivan vaikuttaa kommunikointikykyyn ja moraaliin. Lisäksi eläin lisäsi hyvinvointia ja vahvisti itsetuntoa sekä elämänlaatua. (Reini 2011, 23.) Myöhemmin psykoterapeutit ovat käyttäneet terapiaistunnoissa emotionaalisista ongelmista kärsivien nuorten auttamiseksi hevosia. Nuoret ovat saaneet yhteyden eläimeen, mikä on helpottanut luottamuksellisen suhteen rakentumista. Pohjoisamerikkalaisen hevosavusteisen terapian asiantuntijan Chris Irwinin mukaan eläin vaikuttaa ihmisen voimavaroihin ja hyvinvointiin. Asiakastyössä hevonen voi antaa asiakkaalle henkistä voimaa ja sen avulla voidaan ratkaista ongelmia. Henkilön, joka kokee itsensä uhrin aseman eri elämäntilanteiden vuoksi, on helpompi samastua eläimeen. Eläimelle on helppo avautua, koska se on empaattinen kaikessa viattomuudessaan (Hyvätti 2009b, 12–13.)

Suomessa järjestetään monenlaista eläinavusteista koiratoimintaa, jota on sovellettu erilaisten asiakasryhmien käyttöön. Järjestöiden osalta Suomen Kennelliitto, Hali-Bernit, Suomen Karva-Kaverit ja Suomen Eläinsuojeluyhdistysten liitto järjestävät eläinavusteista toimintaa (AAA – Animal Assisted Activity). Suomessa toimii myös ystäväkoiria muun muassa Koirakerho Heiluhännät ry:n toimesta (Koirakerho Heiluhännät ry:n [www-sivu](http://www.sivu)). Maaliskuussa 2013 alkaneessa Ressu-projektissa kehitetään koira-avusteisen tukihenkilötoiminnan mallia lastensuojelutyöhön. Lapsi tai nuori, jolla on lastensuojelun asiakkuus voi saada tuekseen koiran kanssa toimivan tukihenkilön. Koiran kanssa toiminen helpottaa tunteiden peilaamista ja vaikeiden asioiden käsittelyä. Tukihenkilön kanssa on mah-

dollista opetella koiran elekieltä. Koira edistää tukihenkilön ja lapsen tai nuoren välisen suhteen kehittymistä. (Erityishuoltojärjestöjen liitto Ehjä ry:n [www-sivu](http://www.sivu) 2013.)

Järjestöjen eläinavusteinen toiminta on vapaaehtoista, mutta sen harjoittamista varten koira yleensä testataan ja ohjaaja koulutetaan toimimaan koiran kanssa asiakastilanteessa. Toiminnan tavoitteena on ilon tuominen arkeen ja lemmikittömien ihmisten piristäminen. Koirat tai muut eläimet vierailevat maksutta esimerkiksi laitoksissa. Pelkästään Kennelliiton kaverikoiria on Suomessa 700. Kaverikoira-nimike on Kennelliitolle rekisteröity tuotemerkki, jota voi käyttää ainoastaan Kennelliiton hyväksymän koulutuksen saanut koirakko. (Sampakoski 2012, 31.) Suomen Karva-Kavereiden toiminnassa on mukana koirien lisäksi myös muita eläimiä (Suomen Karva-Kavereiden [www-sivu](http://www.sivu)).

Ammatillisena toimintana Suomessa järjestetään eläinavusteista terapiaa (AAT – Animal Assisted Therapy). Ammatillista eläinavusteista terapiaa järjestävät muun muassa Suomen amerikkalaisperäisten työkoirarotujen harrastajayhdistys ry sekä Pirkanmaalla toimiva Voimatassu Ky. (SATHY:n [www-sivu](http://www.sivu); Voimatassun [www-sivu](http://www.sivu).) Eläinavusteinen terapia on tavoitteellista toimintaa, jossa sekä ohjaaja että eläin ovat tiettyjen kriteerien mukaisia. Ohjaaja eläinavusteisessa terapiassa on sosiaali-, terveys- tai kasvatustieteiden alan koulutuksen saanut henkilö. Eläinavusteiseen terapiaan valitut eläimet testataan ennen toiminnan aloittamista järjestävän organisaation hyväksymällä tavalla. Lisäksi ammatillista ja tavoitteellista eläinavusteista toimintaa järjestää Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry (Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry:n [www-sivu](http://www.sivu)).

Eläinavusteisen terapian keskeisiä tavoitteita ovat asiakkaan kuunteleminen, yhdessä keskustelu sekä vuorovaikutustaitojen ja tunne-elämän tukeminen. Koiraterapiassa koira on mukana terapiaistunnoilla, koska koiran kautta harjoitellaan sosiaalisia, kognitiivisia ja fyysisiä taitoja. Istunnoilla ei kuitenkaan keskitytä pelkästään koiraan, vaan noudatetaan tavanomaisen terapian menetelmiä keskustelemalla asiakkaan kokonaisvaltaisesta elämäntilanteesta. Kokonaisuudessaan eläinavusteiset toiminnot ovat maassamme vielä melko harvinaisia ja uusi toimintamuoto. Molempien toimintojen tulokset ovat kuitenkin osoittautuneet erinomaisiksi ihmisten hyvinvoinnin kannalta. (Stähle 2012, 67–69.)

3 SOSIAALIPEDAGOGINEN KOIRATOIMINTA

Sosiaalipedagogiikka käsittää koko ihmisen elämänkaaren ja se mahdollistaa menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden huomioimisen. Näin ollen on mahdollista puuttua sosiaalisten olosuhteiden parantamiseen ja ongelmien lievittämiseen ja ratkaisemiseen. Lisäksi pyritään parempaan elämään kehittämällä elinolosuhteita. Sosiaalipedagogiikassa yhdistyvät yhteisölliset ja toiminnalliset terapiat. Lisäksi siihen kuuluvat kasvatukselliset eli pedagogiset ja toiminnalliset menetelmät, jotka suuntaavat yhteisen päämäärän löytymiseen ja ongelmien ratkaisuun. (Hämäläinen & Kurki 1997, 13–14; Ryyänen 2009, 9.) Keskeisinä osa-alueina ovat sosiaalinen kehitys, yhteisöllisyys ja osallisuus sekä vuorovaikutus. Vuorovaikutukseen sisältyvät avoimuus ja tilanneherkkyys sekä niiden ylläpitäminen. (Hyvätti 2009b, 19.)

Sosiaalipedagogiikassa toiminnan tarkoituksena on tukea kasvua ja oppimista yhteisöllisyyteen ja yhteisön jäsenenä toimimiseen. Sosiaalipedagogiikassa huomioidaan kuitenkin ihmisten yksilöllisyys ja persoonallisuus sekä ympäristö. Yhteisöllä tarkoitetaan sosiaalipedagogiikassa joukkoa, joiden jäsenillä on mielenkiinto samoja asioita kohtaan. Yhteisön jäsenet yhdistetään kuuluvaksi samaan paikkaan tai tilanteeseen. Mielenkiinnon kohteen ja toimintaympäristön ollessa kaikilla sama synnytetään yhteenkuuluvuuden tunnetta. (Ryyänen 2009, 9, 11.) Toverikoiraryhmään osallistuneita perheitä yhdistää kiinnostus koiran kanssa toimimiseen ja halu tutustua uusiin ihmisiin. Toverikoiraryhmässä perheet pääsevät toimimaan yhdessä toiminnallisilla menetelmillä. Lisäksi he saavat kokemuksen yhteisöön kuulumisesta, mikä edistää mahdollisuutta vaikuttamisen ja vertaistukeen.

Sosiaalipedagogiikka on kasvatuksellinen lähestymistapa, jossa yhdistyy sosiaalinen ja pedagoginen näkökanta. Sosiaalipedagogiikassa korostuvat henkilön arkiset yhteisöt, joissa toteutuvat yhteisölliset suhteet ja identiteetin rakentuminen. Sosiaalipedagogisen toiminnan keskeisenä tavoitteena on yhteisöjen ja yksilöiden voimavarojen lisääminen sekä aktiivisuuteen tukeminen edistämällä itsenäisyyttä. Näin on mahdollista rakentaa toimivaa ja tasa-arvoista yhteiskuntaa, jossa mahdollistetaan elämänlaadun parantaminen ja oikeudenmukaisuus. (Ryyänen 2009, 10.) Lisäksi sosiaalipedagogiikalla pyritään vaikuttamaan ennaltaehkäisevään työhön sekä vaikuttamis-, tulevaisuus- ja muutostyöhön (Hyvätti 2009b, 18).

Sosiaalipedagogiikassa mahdollistetaan ihmisen oma toiminta ilman, että asioita tehdään hänen puolestaan. Ihmistä siis ohjataan kohti subjektiivista ja itseohjautuvuutta sekä korostetaan päätöksentekomahdollisuuksia ja elämänhallinnan tukemista. Ihmistä kan-

nustetaan tekemään omia valintoja ja annetaan mahdollisuus osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon. Yksilöä tuetaan toiminnallisuuteen ja autetaan löytämään omia mielenkiinnonkohteita. Tällöin yksilön on mahdollista kokea itsensä tärkeäksi ja muiden avulla löytää suuntaa elämälleen. (Hyvätti 2009b, 21; Ryyänen 2009, 15.)

Sosiokulttuurinen innostaminen on prosessi, joka perustuu vapaaehtoisuuteen ja jolla on mahdollista luoda positiivista kehitystä. Toimintaan osallistuvan henkilön on oltava aktiivinen toimija saavuttaakseen toiminnalla tuloksia. Innostamisessa korostuu yhteisöllinen ja kasvatuksellinen toiminta, jonka tavoitteena on hyvinvoinnin edistäminen ja ylläpitäminen. Innostamisen tarkoituksena on saattaa ja osallistaa ihmiset mukaan yhteiseen toimintaan. Innostaminen on toiminnallista ja siitä on erotettavissa kolme ulottuvuutta: sosiaalinen, kulttuurinen ja pedagoginen ulottuvuus. Ohjaajan tulee olla myös itse innostunut, jotta asiakas pystyy innostumaan toiminnasta. (Hämäläinen & Kurki 1997, 204.) Tässä opinnäytetyössä sosiokulttuurinen innostaminen käy ilmi ohjaajan innostuneisuutena, joka välittyy osallistujiin. Osallistujien on innostamisen myötä mahdollista toimia aktiivisesti osana Toverikoiraryhmää.

Sosiaalipedagogiikka suosii luovaan toimintaan perustuvia menetelmiä. Ne auttavat ihmistä kohentamaan itsetuntoaan, löytämään voimavaroja ongelmien ratkaisemiseksi sekä saamaan elämyksiä. Elämyksellisyys syntyy usein pienistä asioista ja se vaatii uskallusta ottaa vastaan uusia haasteita. Elämyksellisestä toiminnasta voidaan käyttää nimitystä elämyspedagogiikka ja se on yksi sosiaalipedagogiikan sovellutuksista. Elämyksellisyys edistää oppimista ja kasvamista ihmisten välisissä vuorovaikutustilanteissa, joissa ratkaistaan ongelmia yhdessä. Ihmisen kohdatessa ennalta tuntemattomia asioita ihminen oppii itsestään uutta muuttaen samalla käsitystä itsestään ja ympäristöstään. (Pesola 2004, 10.)

Sosiaalipedagoginen ja elämyksellinen viitekehys ohjaavat tiiviisti sosiaalipedagogista koiratoimintaa sekä muita eläinavusteisia toimintoja, joissa toteutuvat toiminnallisuus, elämyksellisyys ja yhteisöllisyys. Yhdessä toimiminen ja osallisuus arkisissa tilanteissa ovat avainasemassa sosiaalipedagogisessa koiratoiminnassa. Kun toimintaan osallistuva henkilö kokee olevansa muiden kanssa samassa asemassa ja pystyvänsä keskustelemaan yhteisistä mielenkiinnon kohteista, voidaan lisätä yhteenkuuluvuuden tunnetta. Yleisesti sosiaalipedagogisella eläinavusteisella toiminnalla on mahdollista saada toimintaan osallistuva henkilö puhumaan mieltä askarruttavista asioista. (Hyvätti 2009a, 79.)

Sosiaalipedagogisella koiratoiminnalla on mahdollisuus voimaantumiseen (empowerment), joka on mahdollista saavuttaa ihmisen omien oivalluksien ja kokemusten myötä. Voimaantuminen lähtee ihmisestä itsestään siten, että häntä voidaan motivoida, kannustaa ja ohjata siihen tekemättä asioita hänen puolestaan. Myös toimiva ja luottamuksellinen vuorovaikutus on avain voimaantumiseen. (Vilén, Leppämäki & Ekström 2008, 23–24.) Voimaantumisen kautta ihminen saa voimia ja valtaa omaan elämäänsä, jolloin ihminen pystyy sitoutumaan päämäärien ja tavoitteiden saavuttamiseen (Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio 2009, 134).

Sosiaalipedagogisessa toiminnassa keskeistä on toiminnallisuus, innovatiivisuus, joustavuus ja kyky sopeutua muutokseen. Näitä samoja piirteitä voidaan havaita eläinavusteisesta terapiasta tai toiminnasta. Sosiaalipedagogiikka käyttää auttamiskeinona vuorovaikutusta. Vuorovaikutuksessa osapuolet vaikuttavat toisiinsa ja edistävät muutosta toimien tasavertaisina ja kunnioittaen toistensa itsemääräämisoikeutta. Eläinavusteisessa toiminnassa kunnioitus ja tasavertaisuus pitäisi näkyä koiran ja ihmisen välisessä vuorovaikutuksessa. Koira edistää ihmisen rohkeutta tarttua uusiin asioihin. (Alvari & Ranta 2011, 17.)

Tässä opinnäytetyössä sosiaalipedagogisena menetelmänä käytettiin eläinavusteisuutta, jossa korostettiin elämyksellisyyttä. Elämyksellisyys syntyy, kun toimintaan osallistuvat perheet pääsevät toimimaan koiran kanssa erilaisissa toimintaympäristöissä ja ymmärtämään, mitä kaikkea koiran kanssa on mahdollista tehdä. Toiminnassa otetaan huomioon, että jo pelkkä koiran läsnäolo riittää tuomaan elämyksellisyyttä. Sosiaalipedagogisessa ajattelussa suositaan luovia ja toiminnallisia menetelmiä. Toverikoiratoiminnassa käytetään erilaisia toiminnallisia menetelmiä, jotka helpottavat koiran kanssa toimista ja edistävät vuorovaikutusta. Koiran kanssa toimittaessa luodaan onnistumisen kokemuksia ja tuetaan itsetuntoa sekä voimaantumisen periaatetta.

3.1 Koiran vaikutus hyvinvointiin

Tiivistetysti voidaan ajatella, että hyvinvointi koostuu terveydestä, koulutuksesta ja varallisuudesta. Vaaraton ja terveellinen asuinympäristö sekä sosiaaliset verkostot ovat myös osa hyvinvointia. (Törrönen 2012, 33.) Hyvinvoinnin luokittelun kehittäjä vuonna 1976 suomalainen Erik Allardt. Hän näkee hyvinvoinnin muodostuvan teoreettisesti kolmesta alueesta, jotka ovat *having* (elintaso), *loving* (yhteisyyssuhteet) ja *being* (itsensä toteuttaminen). *Having* on määritelty elintasoksi, sillä siihen kuuluvat Allardtin mukaan asuminen, terveys, työllisyys, tulot ja koulutus. Edellä mainitut *loving* ja *being* eli yhteisyyssuhteet ja itsensä toteuttaminen kuvaavat Allardtille hyvinvoinnin subjektiivista ulottuvuutta.

Yhteisyyssuhteisiin kuuluvat ystävyys- ja perhesuhteet. Itsensä toteuttamiseen liittyy ihmisen kokemukset omasta elämästä ja siihen vaikuttamisesta, yksilöllisyydestä ja mielenkiintoisista elämänvaiheista. (Niemelä 2006, 68; Törrönen 2012, 34.)

Allardtin määrittelemät hyvinvoinnin kolme osa-aluetta perustuvat ihmisen henkilökohtaisiin tarpeisiin. Ne eivät kuitenkaan anna ihmiselle mahdollisuuksia toteuttaa tarpeitaan. Siksi tarveteoreettinen lähestymistapa on jokseenkin kiistelty. Tarveteoreettisen lähestymistavan taustalla voidaan katsoa olevan resurssiteoreettinen ajattelu. Sen tarkoituksena on mahdollistaa ihmisen hyvinvoinnin ylläpitäminen yhteiskunnallisissa tilanteissa saatavilla olevilla resursseilla. Resurssiteoriaa edustaa ranskalainen Pierre Bourdieu, jonka mukaan resurssit voidaan jakaa kulttuurilliseen, taloudelliseen ja sosiaaliseen pääomaan. Resurssiteorian lähtökohtana on, että ihminen halutaan käsittää aktiivisena toimijana, joka kykenee vaikuttamaan omaan elämäänsä omalla toiminnallaan. (Törrönen 2012, 34.)

Suomessa sosiaalityön tutkija ja professori Pauli Niemelä on korvannut Allardtin luokituksessa esiintyvän *loving*-osa-alueen tekemistä ja työtä kuvaavalla *doing*-termillä. *Doing* painottaa osallisuutta ja toimintaa ja sitä voidaan pitää toimintateoreettisena lähestymistapana. Vaikka lähestymistapa korostaa työtä ja tekemistä, ne eivät kuitenkaan korvaa ihmissuhteita. Toimintateoreettinen lähestymistapa korostaa toiminnan tavoitteellisuutta eli intentionaalisuutta. Tavoitteet muodostuvat ihmisen motivaatiosta käsin ja hyvinvointi muodostuu siitä, että ihminen kokee saavuttavansa tavoitteet. (Niemelä 2006, 68; Törrönen 2012, 34–35.)

Koiranomistajat tietävät, että koira tuo mielihyvää ja hyvinvointia arkeen. Eläinten vaikutusta ihmisten hyvinvointiin tutkittaessa on todettu, että eläinten kanssa toimiminen vaikuttaa positiivisesti sekä psyykkiseen että fyysiseen toimintakykyyn alentaen stressiä ja verenpainetta. Eläimen huomioiminen ja koskettaminen sekä läsnäolo vaikuttavat ihmisten käyttäytymiseen. Stressaantunutta henkilöä koira rentouttaa ja rauhoittaa. Hiljainen henkilö saattaa alkaa puhua ja masentuneisuus vähenee. Toisaalta levoton henkilö voi taas rauhoittua lemmikkieläimen läsnä ollessa. Joillekin henkilöille saattaa olla iloisia kokemuksia jopa nekin hetket, kun he satunnaisesti saavat olla tekemisissä koiran kanssa. Tutkimukset osoittavat, että henkilöt, jotka omistavat lemmikin, eivät tarvitse niin paljon sairaalahoitoa kuin lemmikittömät. Ikääntyneet, yksinäiset tai ujut henkilöt hyötyvät lemmikin läsnäolosta, sillä lemmikki tuo turvallisuudentunnetta. (Oksman-Miettinen 2008, 5–7; Sampakoski 2012, 30–32.)

Tässä opinnäytetyössä korostetaan hyvinvoinnin edistämistä, jota toteutetaan sosiaali- ja terveysalalla lainsäädännön määräämällä tavalla. Opinnäytetyö pohjautuu lastensuojeluun ja perhetyön merkitykseen lapsiperheiden tukemiseksi. Lastensuojelussa korostetaan vanhemmuuden tukemista ja lapsen kokonaisvaltaisen edun huomioimista. Tämän vuoksi hyvinvointi on keskeinen osa tarjoamaamme Toverikoiratoimintaa yhtenä ehkäisevän lastensuojelun ja matalan kynnyksen palveluna lapsiperheille. Toverikoiratoiminta mahdollistaa vertaistuen saamisen sekä ylläpitää perheenjäsenten välisiä suhteita. Vertaistuki toteutuu, kun samanikäiset lapset toimivat yhdessä. Perheet pääsevät jakamaan omia tuntemuksiaan, kokemuksiaan ja ajatuksiaan. Perheitä yhdistää kiinnostus koiran kanssa toimimiseen, mikä on edellytys toiminnan onnistumiselle. Lasten hyvinvointia edistetään Toverikoiratoiminnalla, sillä lapset saavat kokea hyväksytyksi tulemista, tukea, läheisyyttä, lämpöä mutta myös toimia aktiivisesti koiran kanssa.

Elintaso (*having*) ilmenee tässä opinnäytetyössä ohjaajan kykynä puuttua mahdollisiin perustarpeiden puutteisiin. Suomalaisessa yhteiskunnassa ihmisillä on oikeus perustarpeeseen, joka kattaa jokapäiväisten perustarpeiden tyydyttämisen. Elintason määritelmään kuuluvaa terveyttä edistetään Toverikoiratoiminnalla, koska tutkimukset esimerkiksi Oksman-Miettisen (2008) tutkimus, osoittivat eläinavusteisen toiminnan hyödyt ihmisen fyysiselle ja psyykkiselle terveydelle. Yhteisyyssuhteet (*loving*) ja itsensä toteuttaminen (*being*) toteutuvat Toverikoiratoiminnassa. Toimintaan osallistuvat perheet voivat toiminnassa solmia uusia, pysyviä sosiaalisia suhteita sekä muihin ryhmäläisiin, ryhmän ohjaajiin että toverikoiriin. Perheet pääsevät yhdessä ja yksittäin toteuttamaan itseään ja saavat onnistumisen kokemuksia päästessään toimimaan koiran kanssa toimivassa vuorovaikutuksessa. Osallisuuteen ja toimintaan painottuva *doing* toteutuu Toverikoiratoiminnassa tavoitteiden asettelussa, joka määrittelee Toverikoiraryhmässä toistuvaa aktiivista toimintaa. Perheiden omat tavoitteet toiminnalle motivoivat perheitä mukaan toimintakerroille.

3.2 Koiran kehitys perheenjäseneksi

Koira mielletään usein lemmikiksi, joka valitaan omistajansa tarpeisiin perustuen. Tarpeet määrittävät hankittavan koiran ulkoiset ominaisuudet ja luonteen. Toiset haluavat, että koira on mahdollista käyttää apuna metsästyksessä tai kodin turvana, toiset puolestaan toivovat koiran olevan seurallinen ja omistajansa paras ystävä. Yhteiskunnassamme käytetään erilaisia työkoiria, jotka on koulutettu työpariksi viranomaiselle tai yksityiselle henkilölle. Tällaisia ovat muun muassa tulli- ja huumekoirat, poliisikoirat, pelastus-, haju-, jälki- ja rauniokoirat, merivartiokoirat sekä opas- ja avustajakoirat. (Hoffman 2007, 3–4; Leppäniemi 2006, 12.)

Nykytiedon mukaan koira on polveutunut sudesta. Koira on yksi ensimmäisistä ihmisen kesyttämistä eläimistä. Sudesta polveutumista on perusteltu sillä, että susi on koiran tavoin sosiaalinen ja helposti sopeutuva uusiin ympäristöihin. (Raevaara 2011, 16; Viranta-Kovanen & Kauhala 2012, 64.) Sudesta polveutuneita koiria saatettiin käyttää aluksi lähinnä seuralaisina ja leirin vahteina. Vanhimmat koiraa kuvaavat luola- ja kalliomaalaukset kuitenkin osoittavat, että koiraa on käytetty myös apuna metsästyksessä sekä kanto- ja vetojuhtina. (Viranta-Kovanen & Kauhala 2012, 66.)

Nykyisin lemmikkikoirat ovat ihmisystävällisiä ja kaipaavat hoitoa ja huolenpitoa ihmiseltä. Koira on eläin, joka ei pärjää ilman ihmistä ja säännöllistä huolehtimista. Koiraa täytyy ruokkia, käyttää ulkona säännöllisesti, turkista on pidettävä huolta ja sille on annettava mahdollisuus rauhoittua. Koiraa täytyy kouluttaa, sillä koira ei synny luonnostaan yhteiskuntakelpoiseksi. Koiraa ja sen hoitoa voidaan osittain verrata ihmislapsen ja hänen kasvatukseen. Molempien kasvatuksessa tarvitaan määrätietoisuutta ja johdonmukaisuutta sekä kokonaisvaltaista perustarpeista huolehtimista. (Hoffman 2007, 4; Leppäniemi 2006, 12.)

Koira pysyy aina luonteeltaan ”lapsena”, kun taas ihmislapsi kasvaa aikuiseksi (Siikanen 2007). Ihmisen hoitaessa lemmikkikoiraansa hän saa vastalahjaksi pyyteetöntä rakkautta ja tukea sekä hyväksyntää. Vaikka koira vaatii ihmiseltä paljon aikaa ja resursseja, koira tuo arkeen paljon iloa. Näin ihmisen ja koiran välille syntyy syvä kiintymyssuhde. Jos koira otetaan lapsiperheeseen, edistetään lasten vastuunottoa, mutta siitä huolimatta aikuisen on aina otettava päävastuu koiran hoitamisesta. (Hoffman 2007, 4.) Koiran valinta lapsiperheeseen tulee harkita tarkoin. Perheeseen täytyy valita koira, joka kykenee toimimaan kaikkien perheenjäsenten kanssa. Päätös koiran valinnasta tehdään yhdessä kaikkien perheenjäsenten kanssa. Aikuisen täytyy tutustua koiran rotuominaisuuksiin ja selvittää ammattilaisilta koiran soveltuvuutta lapsiperheeseen. (Hoffman 2007, 3; Leppäniemi 2006, 12.)

Noutajat soveltuvat hyvin lapsiperheeseen lempeän luonteensa vuoksi. Opinnäytetyössä mukana olevat koirat ovat rodultaan kultainennoutaja ja labradorinnoutaja. Molempia rotuja voidaan käyttää apuna riistan metsästyksessä sekä maalla että vedessä. Roduille on ominaista, että ne viihtyvät vedessä ja ovat energisiä ja aktiivisia koiria. Molempia rotuja kuvaa ystävällisyys, älykyys ja yhteistyöhalukkuus, jonka vuoksi ne ovat helppoja kouluttaa. Ne ovat uskollisia perheelleen tai omistajalleen ja ne viihtyvät ihmisten seurassa. (Leppäniemi 2006, 410–411.) Koira oppii vuorovaikutuksessa ihmisiin ja tulkitse-

malla ihmisten eleitä ja ilmeitä. Jos perheessä on koira, vanhempien täytyy sopia yhdessä lapsiensa kanssa, kuinka koiran kanssa toimitaan. Toverikoiratoiminnan aikana varmistui tieto siitä, että aikuisen tehtävänä on opettaa lapselle koiran käyttäytymiseen liittyviä asioita. Aikuinen kertoo lapselle, kuinka koira ilmaisee omia tarpeitaan ja auttaa ymmärtämään koiran eleitä.

Tässä opinnäytetyössä toimintaan osallistuville henkilöille kerrotaan erilaisista koiraroduista ja niiden ominaispiirteistä. Osallistujat pääsevät hoitamaan koira ja perehtymään, mitä kaikkea koira perheenjäsenenä tarvitsee. Koiran hoitaminen on antoisaa, mutta vaatii omistajalta pitkäjänteisyyttä, jotta koirasta kehittyisi lauman jäsen perheeseen. Koska tässä opinnäytetyössä on mukana lapsia, toiminta suunniteltiin lapsilähtöisesti ja opetus tapahtuu pelaamalla ja leikkimällä. Perheet saavat toiminnallisten menetelmien myötä havainnollistavaa materiaalia ajattelunsa tueksi. Menetelmät ja materiaalit auttavat pohtimaan, sopisiko koira heidän perheeseensä. Perheet saavat tietoa siitä, että koira vaatii pitkäaikaista sitoutumista. Lisäksi perheen täytyisi hankkia koiran hoitoon liittyviä välineitä ja harjoitella niiden käyttöä. Hoffmanin (2007, 4–5) mukaan perheen täytyy olla valmistautunut siihen, että koiran pidosta koituu ajan mittaan kustannuksia. Koira vaatii ympärilleen tilaa ja vakaat elinolosuhteet.

4 DIALOGINEN VUOROVAIKUTUS KOIRAN AVULLA

Vuorovaikutuksessa kaikki osapuolet osallistuvat keskusteluun, jolloin syntyy todellinen vuorovaikutustilanne. Vuorovaikutus määritellään usein tilannesidonnaiseksi, jatkuvaksi ja ihmisten väliseksi toiminnaksi, jossa vaikutetaan, luodaan yhteys, saadaan palautetta ja viestitään asioita. Vuorovaikutus voi olla sanatonta tai sanallista. Sanaton vuorovaikutus voi toisinaan johtaa väärinkäsityksiin, mikäli vastapuoli ei syystä tai toisesta kykene lukemaan sanattomia viestejä oikein. Vuorovaikutukseen liittyy läheisesti yhdessä tekeminen ja kokeminen. Lisäksi korostuu tunteiden ja ajatusten jakaminen sekä peilaaminen. (Vilén, Leppämäki & Ekström 2008, 18–20.) Vuorovaikutuksessa on tärkeää katsekontaktin ottaminen ja sen merkityksen ymmärtäminen. Vuorovaikutukseen liittyy keskeisesti myös ilmeiden- ja eleidenlukutaito ja niiden merkityksen ymmärtäminen sekä huomion antaminen. Vuorovaikutuksessa annetaan tilaa toisten ajatuksille ja näkemyksille sekä huomioidaan toisen tarvitsema tila sosiaalisessa kanssakäymisessä. (Nind & Hewett 2011, 15.)

Dialogisuus on ihmisten välistä avointa kommunikointia ja vuorovaikutusta. Siinä ollaan aidosti kiinnostuneita toisesta henkilöstä ja ihmiset kokevat tulevansa ymmärretyiksi. Dialogissa toteutuu yhdenvertaisuus ja ainutkertaisuus. Vastapuolen näkemykset ja ajatukset otetaan huomioon luoden molemminpuolista kunnioitusta ja luottamusta sekä kykyä asettua toisen asemaan. Työntekijän ja asiakkaan välisessä dialogissa kunnioitetaan kummankin osapuolen asiantuntijuutta ja autetaan asiakasta löytämään ratkaisuja pitkällä aikavälillä. Näin synnytetään jaettua asiantuntijuutta, jossa kuitenkin huomioidaan asiakkaan tarpeet ensisijaisesti. Tarpeiden huomioiminen on dialogisuuden perusta. (Vilén, Leppämäki & Ekström 2008, 86–87.)

Toimivan dialogisen vuorovaikutussuhteen muodostuminen helpottaa omien vahvojen mielipiteiden ilmaisemista, jolloin on helpompaa mukautua toisen ihmisen asemaan. Toimiva dialogi eroaa keskustelusta. Keskustelu on päämäärätietoista toimintaa, jossa keskeistä on omien tuntemusten esille tuominen. Dialogissa puolestaan ollaan avoimena uusille asioille ja näkökulmille ja paneudutaan kuuntelemaan. Dialogisessa vuorovaikutuksessa kohdataan toinen henkilö tasavertaisena osapuolena ja se on oppimista toiselta henkilöltä. Dialogissa täytyy oppia ensiksi kuuntelemaan itseään ja omia tuntemuksiaan ennen kuin pystyy kuuntelemaan, huomioimaan ja ymmärtämään muita. Dialogissa korostuu kysyminen, kuunteleminen ja tarvittaessa asioiden tarkentaminen viittaamalla aiempaan. (Vilén, Leppämäki & Ekström 2008, 86–87.)

Vuorovaikutusleikeillä helpotetaan yhteisten toimintatapojen merkitysten syntymistä. Toiminnallisten leikkien lähtökohtana on, että ne ovat turvallisia ja sisältävät vuoron odottamista ja vaihtoa. Samalla harjoitellaan vuorovaikutustaitoja ja yhdessä toimimista sekä opitaan uusia asioita. Leikkeihin liittyy positiivisia sävytteitä ja ne innostavat osallistujia lähtemään mukaan. Vuorovaikutuksellinen leikki opettaa ongelmanratkaisutaitoja, joka kehittää ajattelua ja mielikuvitusta huomaamatta. Leikki sopii kaikenikäisille ihmisille, sillä se vähentää stressiä. Leikissä mahdollistuu kokonaisvaltaisen toimintakyvyn ylläpitäminen. Leikkiä voidaan muokata ihmisen toimintakyvyn ja kehitystason mukaisesti helpottamalla tai vaikeuttamalla leikkiä. Vuorovaikutusleikkejä leikitään, koska ne palkitsevat, innostavat sekä ovat hyödyksi sosiaaliselle kehitykselle. (Nind & Hewett 2011, 54–55, 56.)

Ohjaaja kunnioittaa osallistujien omia ajatuksia ja arvomaailmaa ja ottaa huomioon osallistujan oman elämän asiantuntijuuden, joka määrittää tavoitteet ja tarpeet toiminnalle. Ohjaaja luo luottamuksellista ilmapiiriä, joka edistää yhteistoiminnallisuutta ja vuorovaikutusta. Ohjaaja osaa peittää oman ammatillisuutensa ja kohtaa osallistujat tasavertaisina. Ohjaaja havainnoi ryhmädynamiikkaa, kykenee tilannetajuisuuteen ja joustavuuteen, mutta samalla toimii empaattisesti ja osoittaa välittämistä. Ohjaaja antaa osallistujille palautetta sekä kykenee itse vastaanottamaan palautetta. Ohjaaja suunnittelee toiminnot etukäteen, laatii toimintakerroille selkeän rakenteen sekä on kykenevä joustamaan ja mukautumaan toiminnan edetessä. Toimintakerroille laaditaan selkeät toimintaa ohjaavat suunnitelmat, joista käy ilmi toiminnan aloitus, keskivaihe ja lopetus. Suunnitelmat mahdollistavat perheiden osallistamisen toiminnan valmisteluun. (Laine ym. 2005, 240–241, 247.)

Toverikoira-toiminnassa ohjaaja luo mahdollisuuden avoimeen vuorovaikutukseen, mikäli kommunikaatio ryhmän jäsenten välillä ei ole spontaania. Ohjaaja huolehtii Toverikoira-toiminnassa vuorovaikutuksen toimivuudesta. Hän havainnoi ryhmää ja siinä esiintyviä rooleja sekä antaa hiljaisellekin henkilölle mahdollisuuden tuoda ääntänsä kuuluviin. Ohjaaja on tilannetajuinen, eikä keskeytä toimivaa vuorovaikutusta. Ohjaaja luo omalla empaattisuudellaan luottamuksellista ilmapiiriä, jossa korostuu joustavuus ja välittäminen. Toiminnassa luodaan vuorovaikutusta myös ihmisen ja koiran välille. Koira kaipaa huomiota, läheisyyttä ja ihmisen vuorovaikutuksellista ilmaisua pystyäkseen toimimaan ihmisen haluamalla tavalla. Toimivassa ihmisen ja koiran välisessä vuorovaikutuksessa molemmat ymmärtävät toisiaan ja tarpeitaan sekä saavat käsityksen siitä, mihin toiminnalla pyritään.

Vuorovaikutusleikit on valittu Toverikoiratoiminnan menetelmiksi siksi, että niillä voidaan osallistaa kaikki osallistujat toimimaan yhdessä. Lapset saavat luotua leikkiessään keskinäistä vuorovaikutusta. Myös aikuisilla on mahdollisuus heittäytyä mukaan toimintaan osallistuen vuorovaikutusleikkeihin. Mallioppimisen kannalta on tärkeää, että aikuisetkin osallistuvat leikkeihin ja muuhun toimintaan. Ohjaajan täytyy huomioida leikkien soveltuvuus ikätasoon nähden. Leikki ei saa olla liian helppoa tai aliarvioida lapsen ikää ja kehitystasoa. Liian helpoksi tai vaikeaksi suunniteltu leikki voi vähentää lapsen innostusta oppimiseen.

Toverikoiratoiminnassa ohjaaja on läsnä turvallisuuden vuoksi lapsen ja koiran ollessa samassa tilassa. Ohjaaja ohjaa seuraamaan koiran kehonkieltä, jotta osallistujat oppivat havaitsemaan koiran tarpeita. Toverikoiratoiminnan ohjaaja määrittelee keston toiminnalle ottaen huomioon asiakasryhmän ja koiran tarpeet. Lasten ja nuorten kanssa toiminta on nopeatempoisempaa, jolloin myös koira väsy helpommin. Tällöin sopiva kesto toiminnalle on noin tunti. Laineen ym. (2005, 240, 247) mukaan aikuisten kanssa toiminta ei välttämättä ole niin aktiivista ja nopeatempoista, jolloin toiminta voi kestää pidempään.

4.1 Tunnevuorovaikutus koiran avulla

Tunteet voidaan jakaa kahteen pääluokkaan, positiivisiin ja negatiivisiin. Positiiviset ovat voimavaroja tuovia ja lähentymistä helpottavia. Negatiiviset puolestaan aiheuttavat kehityksen esteitä ja vetäytymistä. (Isokorpi & Viitanen 2001, 38.) Tunteet vaikuttavat vuorovaikutukseen ja ilmentävät terveydentilaa. Tunteisiin liittyy erilaisia elämyksellisiä mielenliikkeitä ja ajatuksia sekä yllykkeitä toimintaan. Ulkopuolinen pystyy lukemaan mielenliikkeet kasvoilta, eleistä ja asennoista, sillä tunteiden ilmaisu on alitajuntaista ja tunteet muodostuvat tiedostamattomasti. Perustunteina pidetään onnea, iloa, nautintoa, rakkautta ja yllätystä sekä vihaa, surua, pelkoa, inhoa ja häpeää. Usein tunteet mielletään ensimmäisenä negatiivisiksi, vaikka ihminen voi samalla tavoin tuntea myös positiivisia asioita. Kun tunteet koetaan epämiellyttävinä, ne tukahdutetaan tai torjutaan eikä niitä haluta kokea tai ilmaista muille. Tunteiden kautta ihmisen itsetunnon on mahdollista kehittyä, joten tämän vuoksi tunteiden tukahduttaminen on haitallista. Tunteet muotoutuvat koko eliniän ajan, mikä mahdollistaa sen, että ihmisten on mahdollista kokea ja oivaltaa asioita sekä saada mahdollisuus kasvaa ja oppia. (Isokorpi & Viitanen 2001, 24–25, 28, 39.)

Tunteiden kesto ja voimakkuus vaihtelevat tunteesta riippuen. Tunteet välittyvät aistien, vaistojen ja elämysten kautta. Tunnetila on yksilöllinen kokemus, johon vaikuttaa henkilön fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen hyvinvointi. Ihmisen ollessa stressaantunut, väsynyt, janoinen tai nälkäinen hän kokee yleensä negatiivisia tunteita. Tunteisiin sisältyy lapsuuden aikaisia kokemuksia ja perimää. Tunteet vaikuttavat ihmiseen vahvasti, mikä puolestaan aiheuttaa kamppailua tunteiden kanssa erilaisissa elämäntilanteissa. Tunteiden avulla voidaan välittää tarpeita, vaikka tunteet ovat usein vaikeasti sanoitettavissa ja hallittavissa. Tunteilla on merkitykset ja ne kohdistuvat esimerkiksi pelon merkityksiin. Ymmärtääkseen toisen henkilön tunteita, on otettava huomioon henkilön elämäntilanne ja menneisyys. Lisäksi täytyy tunnistaa omaa ajatteluaan ja tunteitaan, jotta tietää mitkä tunteet säätelevät omaa käyttäytymistä. Tunteet ovat moniselitteisiä ja yksi tunne voi kuvastaa jotakin isoa asiaa menneisyydestä. Tunteet ovat tärkeä osa ihmisen kokonaisuutta eikä niitä tulisi laiminlyödä. Tunteiden käsittely ja näyttäminen on tärkeää, jotta ihminen voi hyvin ja pystyy suojelemaan itseään. Tunteiden näyttämiseen liittyy kuitenkin yksilöllisiä eroja sekä kasvatuksesta omaksuttuja sääntöjä. (Isokorpi & Viitanen 2001, 30–32, 34–35, 38.)

Ihmiset lähettävät toisilleen tunneviestejä huomaamattaan. Ilmaistaessa tunnetilaa tahattomasti tai tahallisesti toiselle henkilölle puhutaan tunnekommunikaatiosta. Avautumisella tarkoitetaan tilannetta, jossa henkilöt viestittävät joko sanallisesti tai sanattomasti. Avautumisen aikana viestitetään tietoa omista tunteista, arvostuksista ja asenteista ilman, että toinen kykenee ennalta arvaamaan tilannetta. Tunteiden läpikäymiseen täytyy varata riittävästi aikaa ja sopiva rauhallinen tila. Parhaiten tunteiden käsittely onnistuu yksilötyöskentelynä ohjaajan läsnä ollessa. Tällöin voidaan luoda luottamuksellista, sallivaa ilmapiiriä ja saada aikaan avointa keskustelua. Avoimella keskustelulla avulla voidaan rohkaista tunteiden käsittelyyn ja ilmaisua. Tunteiden käsittelyä ja ilmaisua voidaan myös harjoitella ilman pakottamista, mikäli se tuottaa vaikeuksia. Ohjaajan äänen sanoma kehotus ilmaisemaan tunteitaan helpottaa ja vapauttaa asiakkaan oloa. Toisen aktiivinen kuuntelu on vuorovaikutuksellista toimintaa ja keskeisessä roolissa tunteita käsiteltäessä. (Isokorpi & Viitanen 2001, 103–104, 106.)

Tunteiden käsittely on henkilökohtaista. Se voi olla arkaluontoista, varsinkin jos käsitellään vaikeita asioita, muistellaan menneisyyttä ja omia henkilökohtaisia valintoja sekä niiden seurauksia. Tällöin on tärkeää, että tunteiden käsittelyssä apuna on joku läheinen ja turvallinen henkilö. Hän voi esittää avoimia tai johdattelevia kysymyksiä tehdäkseen asiakkaan tietoiseksi omista tunteistaan. Kun asiakas tiedostaa tunteensa, hänen on helpompi puhua niistä. (Laine ym. 2005, 266–267.) Tunteet on opittava hyväksymään, käsittelemään ja ilmaisemaan huolimatta siitä, että tunteet olisivatkin kielteisiä. Kielteis-

ten tunteiden vastapainoksi on nostettava esiin myönteiset tunteet huumorin ja avoimuuden avulla. Kun tunteet on käsitelty, niiden kanssa on mahdollista oppia elämään. Mikäli tunteita ei käsitellä asianmukaisesti, ne voivat purkautua hallitsemattomasti. Kun kielteiset tunteet opitaan hyväksymään ja käsittelemään, annetaan tilaa myönteisten tunteiden kehittymiselle. (Isokorpi & Viitanen 2001, 90, 135, 136; Laine ym. 2005, 253, 254.)

Koira kykenee toisen ihmisen tavoin vuorovaikutustilanteessa toimimaan ihmisen tunnetilojen peilinä. Se tunnistaa tehokkaasti ihmisen eleitä, ilmeitä ja äänenkäyttöä. Koira ei pysty ihmisen tavoin vääristelemään tai peittämään tunnetilojaan. (Easterly ym. 2006b, 67.) Ihminen voi tarkkailla koiran käyttäytymistä laumassa ja huomata, että koirien laumadynamiikan syntymiseen voi liittyä samanlaisia tunteita kuin ihmisilläkin. Toiminnasta syntyneiden havaintojen ansiosta voidaan työstää ihmisen sosiaalisia taitoja, tunteiden tunnistamista ja käsittelyä. Lisäksi edistetään itseilmaisuu- ja ongelmanratkaisutaitoja, jotka edistävät voimavarojen löytymistä ja kykyä toimia yhteisöjen jäsenenä. (Hoiva-koiran www-sivu; Isokorpi & Viitanen 2001, 134.)

Koiralle voi näyttää tunteitaan vapaasti ilman, että se väheksyy tai syyllistää ihmistä menneisyyden teoista. Koira hyväksyy ihmisen sellaisena kuin hän on. Lisäksi koira edistää empatiakykyä ja vahvistaa itsetuntoa ja sosiaalisia taitoja. Koiran voi saada aikaan voimaantumista, sillä se auttaa ihmistä löytämään omia voimavaroja ja antaa hyväksytyksi tulemisen tunteen. Koira vaistoa ihmisen tunteet ja osaa havaita tilanteet, jolloin ihminen tarvitsee sitä. Koirat tuovat arkeen iloa ja lohdutusta esimerkiksi surun tai yksinäisyyden keskellä. Ihmiset pystyvät puhumaan koiralle, mikä lievittää yksinäisyyden tunnetta ja ahdistusta. (Easterly ym. 2006a, 2; Kallio & Rintamaa 2008, 34.)

Eläinavusteinen toiminta ja terapia ovat luontaisesti vaikuttaneet lapsiin, sillä eläin rauhoittaa ja rentouttaa. Lapsella on luontainen taipumus avautua eläimen läsnä ollessa ja luottaa eläimeen. Eläin vaikuttaa lapsen kykyyn tulla toimeen muiden ihmisten kanssa vahvistaen minäkuva. Eläinavusteisuus tarjoaa toimintaan osallistuville onnistumisen kokemuksia. Tutkimusten mukaan eläinavusteisella toiminnalla on mahdollista saada aikaan positiivisia tuloksia tunne-elämän ongelmista kärsivien lasten kehitykseen. Eläimen avulla voidaan tukea lasten oppimista sekä kokonaisvaltaista terveyttä ja tunne-elämän kehittymistä. Lapsi, jota on satutettu, voi ottaa helposti kontaktia koiraan, sillä pelko satutetuksi tulemisesta ei liity eläimeen. (Luomala-Toikkanen 2008, 8–10.)

Eläimen kanssa toimiminen antaa mahdollisuuden keskustelulle niillekin henkilöille, joille se on vaikeaa. Jos henkilö saa elämyksiä, pääsee hän irtautumaan arjesta, mikä helpottaa arjessa jaksamista. Elämykset edistävät voimavarojen syntymistä ja henkilö pääsee näyttämään tunteitaan. Eläin voi saada aikaan luottamuksellisen suhteen, joka edistää vuorovaikutuksen syntymistä. (Kaarela 2002, 54–55.) Tunnekokemuksista pettymykset ja onnistumiset kasvattavat minäkuva ja itsetuntoa. Lisäksi ne rohkaisevat ihmistä toimimaan oman elämän subjektina. Toiminta eläimen kanssa täytyy olla rentouttavaa, monipuolista ja luovaa. (Ketolainen 2002, 68–69.)

Ihminen kiintyy ajan kuluessa lemmikkieläimeen ja näyttää eläimelle tunteitaan. Myös koira kiintyy ihmiseen ja näyttää hyväksyntänsä ihmistä kohtaan nuolemalla ihmisen kasvoja. (Leppäniemi 2006, 22.) Eläin saattaa olla ihmiselle enemmän kuin toinen ihminen ja kenties paras ystävä. Tutkimukset osoittavat, että eläin antaa voimaa, mielenrauhaa ja eläimen läheisyydessä oleminen on terveellistä. Jos henkilön fyysisessä tai psyykkisessä hyvinvoinnissa on ongelmia, saattaa eläimen läsnäolo olla kuntouttavaa. (Schulman 2003, 44.) Koira voi opettaa aggressiiviselle ihmiselle itsehillintää, jonka tarkoituksena on auttaa ihmistä ymmärtämään tekojensa seuraukset. Ihminen voi tahattomasti tai tahallaan vahingoittaa eläintä. Tällöin hänen on haettava luottamus eläintä kohtaan uudestaan. Eläin ihmisen tavoin muistaa, mikäli sitä on kohdeltu väärin. Sekä ihmisen että koiran tunteet voivat kärjistyä ja näyttäytyä arjen tilanteissa, jotka muistuttavat aiemmin tapahtuneista asioista. (Karlsson 2004, 2.)

Tässä opinnäytetyössä tunteita käsitellään tulkitsemalla koiran eleitä ja ilmeitä ja yhdistämällä niitä omiin tunteisiin. Koira ei ymmärrä kaikkea puhuttua, vaan tulkitsee ihmisen eleitä ja ilmeitä. Koira voidaan palkita onnistumisesta, jotta se yhdistäisi hyvän asian palkintoon. Samalla tavoin ihmistä voidaan kehua ja tukea hänen onnistumisiaan ja voimaantumistaan. Lisäksi voidaan rauhoittaa, mikäli jokin tilanne muistuttaa menneisyydestä. Toverikoira-toiminnassa luodaan rauhalliset puitteet tunteiden käsittelylle, jotta jokaisella osallistujalla on mahdollisuus tarvittaessa tuoda esiin omia ajatuksia. Osallistujille annetaan aikaa omien ajatusten ja tunteiden käsittelyyn sekä mahdollisuus näyttää tunteitaan.

4.2 Koiran eleiden ja ilmeiden tunnistaminen

Koira ei viesti samalla tavoin kuin ihminen, koska koira ei pysty ilmaisemaan itseään puhumalla. Koira ilmaisee itseään koko olemuksellaan. Koiran liikkeitä, eleitä ja ilmeitä on tärkeää seurata, jotta ihminen kykenee havainnoimaan koira kokonaisvaltaisesti. Koiran kanssa toimittaessa koiranlukutaidot korostuvat, jotta ihminen ei käsittäisi väärin

koiran ilmeitä ja eleitä. Tuntiessaan koiran ihmisen on mahdollista ennakoida koiran käyttäytymistä ja suhtautumista uusiin asioihin. Tulee kuitenkin muistaa, että koirat käyttäytyvät ja toimivat eri tavoin. Koirat ovat myös yksilöitä ja erilaisia persoonia. Ihmisen tulkitessa koira oikein on mahdollista saavuttaa molemminpuolista toimivaa vuorovaikutusta. Ennen koiran hankintaa on syytä perehtyä koiran elekieleen, jotta elämä koiran kanssa olisi toimivaa ja oikeudenmukaista. (Easterly ym. 2006b, 46–48.)

Vuorovaikutuksen kautta sekä ihminen että koira voivat oppia toisiltaan erilaisia tunne-elämän taitoja. Koira opettaa ihmiselle empatiaa ja ihminen koiralle yhteiskunnan normeja. Omistajan tai koko perheen tulee ottaa koira osaksi perhettä, koska koira on laumaeläin. Koira samastuu ihmisiin eikä välttämättä ymmärrä olevansa erilainen verrattuna ihmisiin. Koira pitää sosiaalisesta toiminnasta ihmisten kanssa, koska aikojen saatossa koira on jalostunut ja oppinut toimimaan yhdessä ihmisten kanssa. Koira on myös kiinnostunut ympärillään tapahtuvista asioista. (Easterly ym. 2006b, 46–48.)

Koiran ilmeistä ja eleistä ihmisen on mahdollista havaita koiran tunnetiloja. Edellytyksenä koiran ymmärtämiselle on tieto koiran ominaisluonteenpiirteistä ja käyttäytymisestä. Koira kokee samankaltaisia tunteita kuin ihminen, mikä tekee koirasta älykkään ja sosiaalisen eläimen. Tunne-elämänsä vuoksi koira soveltuu ihmisen läheisyyteen ja hakee ihmiseltä hyväksyntää. Se kiintyy vahvasti perheenjäseniinsä, mikäli siitä huolehditaan asianmukaisesti. Koira, jonka hyvinvoinnista on huolehdittu, kykenee luottamaan siihen, ettei sille tehdä pahaa ja että saa rentoutua rauhassa. (Easterly ym. 2006b, 46–48.)

5 TOVERIKOIRATOIMINNAN TOTEUTTAMINEN

Kehittämistehtävämme tavoitteena oli kehittää uutta eläinavusteista työmenetelmää perhelähtöiseksi työmuodoksi. Tavoitteena oli perheiden hyvinvoinnin ja arjen sekä vanhemmuuden ja parisuhteen tukeminen. Tavoitteissa korostui ilon ja läsnäolon vaaliminen sekä muistelu. Toverikoiratoiminnan ryhmätoiminnalle laadittiin myös tavoitteet. Ne muodostuivat perheiden tarpeista käsin noudattaen eläinavusteisuuden lähtökohtia. Keskeisiksi toimintakertojen tavoitteiksi nousivat vuorovaikutuksen, osallisuuden ja yhteisöllisyyden edistäminen, tunteiden peilaaminen koiraa apuna käyttäen sekä vertaistuen mahdollistaminen. Opinnäytetyöllä kehitettiin myös iisalmelaista ammatillista toimintaa sekä toimeksiantajamme Pelastakaa Lapset ry:n koordinoimaa tukihenkilötoimintaa.

Tarve Toverikoiratoiminnan perustamiselle syntyi, koska Ylä-Savon alueella ei ole tarjolla sosiaalipedagogisen hevostoiminnan lisäksi muuta ammatillista eläinavusteista toimintaa. Halusimme omassa toiminnassamme kehittää sosiaalipedagogista koiratoimintaa vaihtoehtoiseksi lastensuojelun ja perhetyön menetelmäksi. Ryhmätoiminnassa vahvistettiin vanhempi-lapsisuhdetta sekä vanhempien ja lasten välistä vuorovaikutusta koiran avulla. Lisäksi se tarjosi perheille yhteistä ohjattua tekemistä, jossa kehitettiin vuorovaikutustaitoja ja yhteistoiminnallisuutta. Vanhempi ja lapsi voivat toiminnassa nauttia molemminpuolisesta huomiosta ja läsnäolosta. Lapsille tarjottiin toiminnallisuuden kautta iloisia leikkihetkiä vaalien samalla lapsuutta ja tuottaen yhteisiä muistoja.

Tutkimuskysymyksiämme olivat ”Mikä on eläinavusteisuuden merkitys hyvinvoinnin edistäjänä?”, ”Voiko eläinavusteista koiratoimintaa kehittää lastensuojelun ja perhetyön menetelmäksi?” ja ”Millaiset ryhmätoiminnan sisällöt soveltuvat vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen edistämiseen koiran avulla?” Kehittämistyö perustui sosiaalipedagogiseen viitekehykseen, jossa lähtökohtana on koiran käyttäminen työvälineenä vuorovaikutuksen, osallisuuden ja yhteisöllisyyden edistämässä vertaisryhmässä. Opinnäytetyömme tuotteena kehitimme menetelmäoppaan, jonka avulla sosiaalipedagogista koiratoimintaa voi ohjata muun muassa vanhempi-lapsiryhmille.

Jämsän ja Mannisen (2000, 28–29) mukaan tuotteiden suunnittelu ja kehittäminen sosiaali- ja terveysalalla muodostuu tuotekehityksen perusvaiheiden mukaisessa järjestyksessä. Tavoitteet ja lopputulos tuotekehitysprosessissa määräytyvät tilannesidonnaisesti ja tarvelähtöisesti. Pääpaino on tuotteen valmistamisessa, mikäli jo alkuvaiheessa on tehty päätös jostakin tietyistä tuotteista ja sen piirteistä. Kun selvitetään jotakin sosiaali- ja terveysalaan liittyvää ongelmaa tai kehitetään jotain osa-aluetta, tuotetta voidaan suunnitella ja kehittää vasta tarkkojen selvitysten jälkeen. Huolimatta tuotekehitysprosessis-

sa painotettavista tekijöistä prosessissa voidaan erottaa viisi vaihetta. Ensimmäisenä vaiheena nähdään ongelman ja kehitystarpeen tunnistaminen, josta jatketaan ideointivaiheeseen ongelman ratkaisemiseksi. Ideointivaiheen jälkeen tuotetta aletaan luonnostella, kehitellä ja lopuksi se viimeistellään. Vaiheet voivat limittyä toisiinsa ilman, että edellinen vaihe on saatettu loppuun. Tuotekehitysprosessi vaatii yhteistyötä ja tiivistä yhteydenpitoa kaikkien prosessissa mukanaolevien tahojen kanssa.

Kun ryhdytään kehittämään sosiaali- ja terveysalan palveluja ja käytäntöjä, täytyy ensimmäiseksi selvittää palveluiden ja käytäntöjen nykytilanne. Selvityksen jälkeen arvioidaan palveluiden vastaavuutta ja saatavuutta tarpeisiin nähden. Selvityksiä voidaan tehdä kyselyiden, palautteiden ja tutkimuksien muodossa. Selvityksistä täytyy käydä ilmi, kenelle palveluja tuotetaan, kuka niitä tuottaa sekä onko niistä tietoa saatavilla. Kun havaitaan puute jo käytössä olevissa palveluissa tai tuotteissa, täytyy selvittää syy sille, miksi palvelut tai tuotteet eivät vastaa tarkoitustaan, ja pyrkiä löytämään uusia ratkaisumalleja ongelman korjaamiseksi. Mikäli havaitaan, että sosiaali- tai terveysalalla on puutteita jossakin palvelukokonaisuudessa tai tuotteessa, voidaan asettaa tavoitteeksi uuden tuotteen tai palvelun kehittäminen tai niiden yhdistäminen. Tarpeet palveluiden kehittämiseksi syntyvät usein yhteiskunnallisen päätöksen teon seurauksena, uuden tiedon havaitsemisen jälkeen tai asiakkaiden terveystarpeista (Jämsä & Manninen 2000, 29–32).

Ryhdyimme tekemään selvitystyötä etsimällä eläinavusteisesta koiratoiminnasta tehtyjä tutkimuksia. Lisäksi selvitimme, onko Suomessa tarjolla eläinavusteisia palveluja. Tarkastelimme palveluiden sisältöä, tarkoitusta ja kohderyhmää. Havaitimme, että eläinavusteista toimintaa ja sosiaalipedagogista hevostoimintaa on tarjolla lapsille, nuorille, erityistä tukea tarvitseville henkilöille sekä ikäihmisille, mutta ei perheille. Varsinkin ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa on tehty tutkimuksia, joissa on tutkittu eläimen vaikutusta ihmisen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Ulkomailta, etenkin Yhdysvalloissa, eläinavusteisuutta on tutkittu pidempään ja se on ollut käytössä useissa sosiaalialan toiminnoissa. Itä-Suomen yliopisto kehittää Green Care -ajattelua SENNI-hankkeessa yhteistyössä eri oppilaitosten kanssa. (Senni-projektin [www-sivu](#) 2012.) Ylä-Savon alueella toimii kaksi Green Care -mallin mukaisesti toimivaa yritystä. Toimintaan sisältyy menetelmiä, jotka ovat tavoitteellisia ja niitä käytetään sosiaali-, terveys-, kasvat- ja kuntoutuspalveluissa. Toiminnallisuus ja elämyksellisyys lisäävät hyvinvointia yhdessä luonnon voimaannuttavan vaikutuksen ja osallisuuden myötä.

5.1 Toverikoiratoiminnan ideointi

Ideointiprosessin käynnistyessä on saatu varmuus kehittämistarpeesta, mutta kehitykseen tarvittavia keinoja ei ole vielä löydetty. Ideointivaiheessa selvitetään erilaisia vaihtoehtoja ongelmien ratkaisemiseksi. Ratkaisuja pyritään löytämään innovaatioilla ja vaihtoehtoilla, jotka vastaavat ajankohtaisena olevaa kehittämistarvetta. Jos innovaatiot eivät tuota haluttua tulosta, voidaan ottaa käyttöön erilaisia luovia ja toiminnallisia työ- ja lähestymistapoja sekä menetelmiä. Tällaisia menetelmiä ovat muun muassa aivoriihi (*brainstorming*) ja *benchmarking*. Jotta keino ongelman ratkaisemiseksi löytyy, tarvitaan avointa ja sallivaa otetta, joka edistää tarvetta vastaavan palvelun syntymistä. (Jämsä & Manninen 2000, 35.)

Aivoriihessä etsitään ratkaisuvaihtoehtoja ongelmiin ja luodaan uusia toimintatapoja. Aivoriihessä korostuvat huumori ja luovuus, joilla luodaan kehityskelpoisia ideoita. Ideoita arvioidaan vasta sitten, kun aivoriihi ei enää tuota uusia ajatuksia. (Jämsä & Manninen 2000, 35–36.) Benchmarkingin tarkoituksena on vertailla ja analysoida kriittisesti eri tahojen toimintatapoja ja arvioida niiden laatua, menestystä ja hyödynnettävyyttä. Benchmarking-menetelmällä on mahdollista tehdä yhteistyötä eri toimijoiden kanssa. Toisaalta voidaan myös vertailla sekä arvioida eri toimintatapojen vaikuttavuutta ja tarvetta. (Jämsä & Manninen 2000, 37–38.) Tämän opinnäytetyön ideointivaiheessa laadittiin useita miellekarttoja. Miellekartoilla jäsensimme sekä itse opinnäytetyötä että sen toiminnallista osuutta. Aivoriihi tuotti kohdallamme erilaisia ideoita siitä, kuinka toimintaa voisi toteuttaa ja kenelle se suunnattaisiin. Benchmarking-menetelmää apuna käyttäen selvitimme, mitä vastaavanlaista toimintaa on olemassa ja miten voisimme hyödyntää niitä omassa opinnäytetyössämme. Benchmarking synnytti myös ideoita, kuinka voisimme erottaa oman toimintamme jo olemassa olevasta toiminnasta.

Opinnäytetyöllä kehitimme eläinavusteisuutta ja laajensimme asiakasryhmää siten, että eläinavusteisuus tavoitti myös lapsiperheet. Ideavaiheessa perehdyimme eläinavusteisuuteen ja sosiaalipedagogiikkaan sekä niiden vaikutukseen hyvinvoinnin edistäjänä. Erilaisissa tutkimuksissa on todettu, että eläinavusteinen työskentely vaikuttaa positiivisesti ihmisten kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Ryhmämuotoista eläinavusteista toimintaa oli saatavilla suhteellisen vähän, Ylä-Savon alueella ei lainkaan. Tämän vuoksi näimme tarpeelliseksi suunnata kehittelemäämme ryhmämuotoista Toverikoiratoimintaa perheille. Lisäksi eläinavusteisessa koiratoiminnassa on keskeistä, että koira vierailee asiakkaiden luona. Monille perheille koti on paikka, jonne ei välttämättä haluta tuntemattomia henkilöitä tai vieraita lemmikkieläimiä. Tämän opinnäytetyön keskeisenä ajatukseksi oli vaihtoehtoisesti se, että perhe tuli koiran luokse.

Ideointivaiheessa päätimme hyödyntää perhetyön menetelmiä ja eläinavusteista toimintaa opinnäytetyön toiminnallisessa osuudessa. Erotimme Toverikoiratoiminnan muusta eläinavusteisesta toiminnasta. Sovelsimme eläinavusteisuutta ainoastaan koiraa apuna käyttäen. Toverikoiraryhmää suunniteltiin siten, että koiran kanssa toimittaisiin arkisessa ja kodinomaisessa ympäristössä. Toimintaa ideoitiin lapsilähtöiseksi leikin kautta soveltaen leikkejä ja pelejä koiratoimintaan. Tämä tehtiin siksi, että emme saaneet ideointivaiheessa konkreettista tietoa eri toimintatavoista muilta eläinavusteista toimintaa järjestäviltä organisaatioilta. Ideoimme toimintaamme tavoitteelliseksi, mutta emme korostaneet tai tuoneet näkyväksi liaksi omaa asiantuntijuuttamme. Toimintamme tarkoituksena oli antaa perheille kokemus tavallisesta arkipäiväisestä toiminnasta koiran kanssa ilman arvioinnin tuomaa pelkoa.

Koska meillä oli kokemusta koiran kanssa toimimisesta ja koiran omistamisesta, päätös tehdä opinnäytetyö eläinavusteisuuteen liittyen oli luontevaa. Meillä oli vahvaa osaamista erilaisten menetelmien soveltamista ja käyttämisestä sekä monipuolista taitoa ohjata eri asiakasryhmiä. Teimme näkyväksi perheen yhteenkuuluvuutta ja lapsilähtöisyyttä. Korostimme vanhemmuuden tukemista ja kasvatuksen tärkeyttä yhdistäen nämä tekijät koiran kanssa toimimiseen. Koiran kanssa toimiminen vaatii perheeltä sitoutumista, mutta myös antaa paljon ilon ja onnistumisen kokemuksia. Koira antaa perheelle elämyksellisyyttä ja harjoittaa vastuuntuntoa. Suunnittelemalemme toiminnalle luotiin nimi, joka lopulta muokkautui Toverikoiratoiminnaksi. Nimi voi tulevaisuudessa tehdä toimintaa tunnetuksi ja näkyväksi. Näin ollen voimme kehittää omaa ammattitaitoa ja hyödyntää eläinavusteisuutta jatkossa. Nimen lisäksi toimintaa täytyi testata käytännössä, jotta toiminnasta olisi mahdollista tuottaa ohjaajan menetelmäopas tulevaisuutta varten. Opas sopii käytettäväksi eläinavusteisuudesta kiinnostuneille.

5.2 Toverikoiratoiminnan suunnittelu

Luonnosteluvaihe käynnistyy, kun valmistettavasta tuotteesta tai palvelusta on tehty päätös. Tuotetta tai palvelua ryhdytään suunnittelemaan. Luonnosteluvaiheessa analysoidaan, mitkä osa-alueet ja näkökulmat vaikuttavat tuotteen suunnitteluun ja valmistamiseen. Luonnosteluvaiheessa otetaan huomioon kohderyhmä, jolle tuote tai palvelu suunnataan. Kohderyhmän perusteella on mahdollista laatia tuotteen tai palvelun sisällöt. Kun tiedetään, kuka palvelua tuottaa tai mikä taho kehittää tuotetta, voidaan hakea yhteistyökumppaneita ja asiantuntijatieta muilta tahoilta. Tällöin voidaan myös selvittää, tarvitseeko tuotteen tai palvelun kehittäminen rahoitusta. Jos rahoitusta tarvitaan, selvi-

tetään, mistä sitä on mahdollista saada. Luonnosteluvaiheessa selvitetään vaihtoehtoja toimintaympäristölle, joka tukee toiminnan tarkoitusta. Lisäksi perehdytään toimintaa tai palvelua ohjaaviin säädöksiin ja ohjeisiin sekä lainsäädäntöön sekä pohditaan palvelun arvoja ja periaatteita. Palvelua ohjaavat arvot ja periaatteet liittyvät palvelun julkisuuteen ja määrittelevät markkinointia sekä sitä, kenelle palvelu on suunnattu. (Jämsä & Manninen 2000, 43–51.)

Toverikoiratoimintaa markkinoitiin alun perin Pelastakaa Lapset ry:n tukihenkilötoiminnan asiakasrekisteriin kuuluville perheille. Yhteistyöpalaverissa, johon osallistui toimeksiantajan edustaja ja ohjaava opettaja, päätimme, millaisia perheitä toimintaan otetaan mukaan. Yhteistyöpalaverissa keskustelimme siitä, että toimintaan osallistuvien perheiden vanhempien tulisi olla alle 29-vuotiaita, jolloin he voitaisiin määritellä nuorisolain mukaisesti nuoriksi. Lasten tulisi olla iältään yli 4-vuotiaita, sillä yli 4-vuotiaiden kehitystaso alkaa olla jo sillä tasolla, että he ymmärtävät, mikä koira on ja kuinka koiran kanssa toimitaan. Neljävuotias on kiinnostunut ympärillään tapahtuvista asioista ja kykenee noudattamaan annettuja ohjeita melko hyvin. Lapsen tunne-elämä ja aloitteellisuus alkavat kehittyään. (Vilén ym. 2006, 146, 150.)

Luonnosteluvaiheessa määrittelimme Toverikoiratoiminnalle ajankohdan ja toimintakerrojen keston. Päätimme, että toimintaa järjestettäisiin ryhmämuotoisena kuusi kertaa joulukuusta 2012 alkaen tiistai-iltaisina ja toimintakerrat kestäisivät kerrallaan tunnin. Päädyimme järjestämään toimintaa iltaisina, koska oletimme, että vanhemmat ovat pääsääntöisesti päivisin työssä. Kesto toiminnalle määrittyi niin perheiden kuin koirankin hyvinvoinnin kannalta. Perheet tarvitsevat rauhoittumishetken ennen toimintaa ja sen jälkeen säilyttääkseen oman arjen rytmin. Koska toimintaa suunniteltiin melko aktiiviseksi, tunti olisi sopiva aika toiminnalle eikä rasittaisi perheitä tai koira liikaa.

Toverikoiratoimintaa varten laadittiin esite (liite 2) ja ilmoittautumis- ja esitietolomake (liite 3), joita toimitettiin ennen toiminnan aloitusta toimeksiantajalle ja Perheen talo -yhteistyölle. Esitteen toimittamisen yhteydessä pidimme myös infotilaisuuden alle kouluikäisten lasten vanhemmille Perheen talo -yhteistyön tiloissa. Toimintaan ei kuitenkaan saatu Pelastakaa Lapset ry:n ja Perheen talo -yhteistyön kautta tarpeeksi osallistujia, joten päätimme jättää ilmoittautumis- ja esitietolomakkeet pois ja jakaa pelkkää esitettä myös iisalmelaisille kouluille ja päiväkodeille sekä kulttuurikeskuksen, kauppojen sekä kirpputorin ilmoitustauluille. Toverikoiraryhmään pystyi ilmoittautumaan toimittamalla ilmoittautumislomakkeen Perheen talo -yhteistyön tiloissa toimivaan Perhekeskus Onniin ja Ilonaan tai ottamalla suoraan yhteyttä meihin.

Toverikoiraryhmän käynnistymisestä laadittiin artikkeli (liite 4) iisalmelaisiin ilmaisjakelulehtiin. Artikkelin sai osakseen mielenkiintoa ja saimme sen kautta yhteydenottoja toiminnasta kiinnostuneilta perheiltä. Esitteen ja artikkelin lisäksi toiminnalle perustettiin oma Facebook-yhteisö (liite 5) omalla Toverikoira-sähköpostilla, jota päivitettiin säännöllisesti ja joka toi lisää näkyvyyttä toiminnalle. Luonnosteluvaiheessa pyrimme siihen, että tapaisimme ja haastattelisimme perheet etukäteen, jotta voisimme sen perusteella laatia toiminnan tavoitteet perhekohtaisesti. Toimintaa ei kuitenkaan saatu käyntiin vielä joulukuussa 2012. Aloitus siirtyi tammikuulle 2013, koska emme olleet joulukuuhun mennessä saaneet mukaan tarpeeksi perheitä. Lähtökohtana oli se, että saisimme toimintaan mukaan vähintään kahdesta kolmeen perhettä, mikä mainittiin esitteessä.

Tilat toimintaa varten saatiin Petterinkulma Oy:ltä, koska toimintaa ei voitu hygieniasyistä järjestää yhteistyötä tekevän Perheen talo -yhteistyön tiloissa. Saimme käyttöömmekerhotilan, jonka sisustimme suuria huonekaluja lukuun ottamatta omilla tavaroilla. Tilasta tehtiin kodinomainen, jotta perheet kokisivat olonsa viihtyisäksi. Tilan sisustamisesta ei koitunut kustannuksia meille eikä yhteistyökumppaneille. Alun perin tila oli tarkoitus olla käytössämme tammikuun 2013 loppuun, mutta koska toiminnan aloittaminen viivästyi, saimme jatkettua sopimusta kuukaudella eteenpäin.

Edellytyksenä toiminnan testaamiselle oli perheen halu toimia yhdessä eläimen kanssa. Perheenjäsenillä ei saanut lähtökohtaisesti olla allergioita, jotta toimintaa olisi mahdollista toteuttaa turvallisesti. Toverikoiraryhmän ohjaajina olimme ensisijaisesti vastuussa koirien käyttäytymisestä ja huolehdimme molemminpuolisesta turvallisuudesta. Luonnosteluvaiheessa pohdimme, kuinka koira on mahdollista yhdistää perhetyöhön ja muihin ryhmämuotoiseen toimintaan. Luonnostelun edetessä ymmärsimme, että pelkkä koiran läsnäolo riittää tuomaan eläinavusteisen toiminnan edellytykset. Osallistujat saavat tunteen yhteisöllisyydestä, osallisuudesta ja voimaantumisen. Lisäksi toiminnassa luodaan innostamisen ja toiminnallisuuden kautta elämyksellisyyttä.

Luonnosteluvaiheessa syntyi alustava runko toimintakertoja varten. Koska silloin ei ollut vielä varmuutta siitä, kuinka monta perhettä toimintaan osallistuisi, suunnitelmarunkoa päivitettiin tilanteen edetessä. Pidimme säännöllisesti yhteyttä toimeksiantajaan palaverien merkeissä sekä sähköpostitse. Näin meidän oli mahdollista sopia käytännöistä ja toiminnan kokonaisuudesta. Sovimme, että toimeksiantajamme kustantaa mahdolliset kulut, jotka Toverikoiraryhmän aikana muodostuu. Palavereissa pohdittiin myös vakuutuksia, joita toimintaa varten mahdollisesti täytyisi hankkia. Vakuutusasiat nousivat esille pohtiessamme toiminnan turvallisuutta yleisesti. Huomioimme, että toiminnassa on mu-

kana eläin, joka ei pysty ilmaisemaan itseään ja saattaa puolustautua, jos kokee itsensä uhatuksi. Toimintaa luonnosteltaessa suunnittelimme turvallisuustekijät siten, ettei toiminnan aikana pääsisi tapahtumaan tapaturmia.

Toverikoiraryhmässä huolehdittaisiin ohjaajan läsnäolosta toverikoiran kanssa toimittaessa. Toinen meistä on turvallisuuden vuoksi koiran lähettyvillä ja toinen ohjaa toimintaa. Lähtökohtaisesti toiminnasta oli tarkoitus olla mukana yksi koira kerrallaan. Palaverit osoittivat, että tukihenkilötoiminnan piiriin kuuluvien perheiden vakuutukset tulevat toimeksiantajalta. Muiden toimintaan osallistuvien perheiden henkilökohtaiset vapaa-ajan vakuutukset korvaavat mahdolliset tapaturmat. Päätimme toimeksiantajan sekä koulun edustajien kanssa, että koirille emme hanki erillisiä vakuutuksia. Omat henkilökohtaiset vastuuvakuutuksemme korvaavat mahdolliset ohjauksesta aiheutuneet virheet. Tutustuimme kuitenkin etukäteen tarjolla oleviin vakuutusvaihtoehtoihin ja haimme niistä tietoa Kennelliiton kaverikoiratoiminnasta vastaavalta henkilöltä ja vakuutusyhtiöiltä. Ohjauksella ja vanhempien läsnäololla on toteutusvaiheessa tärkeä rooli turvallisuuden näkökulmasta. Lastensuojelulain puitteissa vanhempia velvoitettiin huolehtimaan lastensa huolenpidosta. Vanhempien läsnäolo Toverikoiraryhmässä on olla lapsensa saatavilla ja edistää lapsen turvallisuuden tunnetta.

Toverikoiratoiminnassa korostui koiran hyvinvointi. Huolehdimme, että koira tuntisi olonsa turvalliseksi ja että sen perustarpeet huomioitaisiin. Nämä toimintamme periaatteet pohjautuivat eläinsuojelulakiin. Eläinsuojelulain tarkoituksena on suojella eläimiä kärsimykseltä, kivulta ja tuskalta sekä edistää eläinten hyvinvointia ja hyvää kohtelua (Eläinsuojelulaki 1. §). Lain mukaan eläimiä on kohdeltava hyvin ja edistettävä eläinten terveyden ylläpitämistä huomioiden eläimelle ominaiset tarpeet (Eläinsuojelulaki 3. §). Eläimellä on oltava tarkoituksenmukainen, tilava ja puhdas elinympäristö, jossa eläin kokee olonsa turvalliseksi (Eläinsuojelulaki 4. §). Eläimen täytyy saada sopivaa ravintoa, juotavaa ja muuta sen tarvitsemaa hoitoa (Eläinsuojelulaki 5. §). Eläintä ei saa käsitellä kovaotteisesti ja eläimelle on annettava aikaa levätä. On huolehdittava myös eläimelle ominaisesta liikunnantarpeesta ja ulkoilusta. (Eläinsuojelulaki 6. §.)

5.3 Toverikoiraryhmän perustaminen

Saatuamme varmuuden, että ryhmämuotoinen toiminta saadaan alkuun, päätimme, että tuotamme toiminnan pohjalta menetelmäoppaan. Eri asiakasryhmien ohjaajat ja muut eläinavusteisuudesta kiinnostuneet pystyisivät hyödyntämään opasta eläinavusteisen toiminnan käyttöönotossa. Ryhmän perustaminen oli kuitenkin perusteltua, sillä eläinavusteisesta toiminnasta täytyi saada käytännön tietoa. Lisäksi tarvittiin havaintoja

toiminnan toimivuudesta sekä toiminnan tarpeellisuudesta ja innostavuudesta. Myös tutkimuskysymyksiimme oli mahdollista saada vastaukset ryhmän toiminnan aikana.

Aiemmin suunniteltuja etukäteishaastatteluja emme toteuttaneet toiminnan aloituksen viivästymisen vuoksi. Vaikka etukäteishaastattelut jäivät tekemättä, saimme perheistä lisätietoja esitietolomakkeen myötä. Pyysimme heitä täyttämään esitietolomakkeen ryhmän ensimmäisellä toimintakerralla, mikä mahdollisti perhekohtaisten tavoitteiden laatimisen. Markkinoinnin myötä ryhmään ilmoittautui kolme perhettä, mutta toimintaan osallistui lopulta kaksi perhettä. Vanhemmat eivät olleet nuorisolain mukaisesti alle 29-vuotiaita ja nuorin lapsista oli 3-vuotias. Toverikoiraryhmään osallistui äidit lapsineen ja yhdellä toimintakerralla oli mukana myös toisen perheen isä. Toisella äidillä oli mukanaan yksi 4-vuotias lapsi ja toisella 3- ja 5-vuotiaat lapset. Toimintakerroista raportoitiiin Toverikoiratoiminnan Facebook-yhteisöön ja toivotettiin mahdolliset uudet osallistujat tervetulleiksi. Toverikoiraryhmän muoto oli avoin, koska toiminnalle haluttiin näkyvyyttä ja uusille perheille annettiin mahdollisuus tulla mukaan toimintaan vaikka ryhmä oli jo käynnistetty.

Jokaista toimintakertaa varten laadittiin tarkka suunnitelma toimintakerran vaiheista ja tarvittavista välineistä. Ensimmäisen toimintakerran jälkeen myös perheet saivat tiivistelmän tulevista toimintakerroista (liite 6). Kaikilla toimintakerroilla korostui sosiaalipedagoginen kasvun ja oppimisen näkökulma. Lapsien oli odotettava omaa vuoroaan ja otettava muut osallistujat huomioon. Toiminnassa oli mukana kaksi toverikoiraa, jotka olivat mukana vuoroviikoin. Viimeisellä kerralla Toverikoiraryhmässä oli mukana molemmat toverikoirat. Perheet toivoivat ensimmäisellä toimintakerralla, että molemmat koirat olisivat ainakin viimeisellä toimintakerralla mukana. Seurasimme kuluneiden viikkojen aikana perheiden ja koiran välistä yhteistyötä ja se sujui hyvin. Havaintojen perusteella luotimme siihen, että koirat voivat toimia yhdessä turvallisesti perheiden kanssa.

Toverikoiraryhmässä innostettiin perheitä sosiaalipedagogisin keinoin arkiseen yhdessä toimimiseen ja vuorovaikutuksen edistämiseen koiran kautta. Ryhmän aikana perheille annettiin toisinaan kotitehtäviä, jotka helpottivat toimintakertojen odottamista. Näimme tämän tarpeelliseksi, koska lapsien oli hankalaa hahmottaa seuraavien toimintakertojen ajankohdat. Tehtävien avulla lapset saivat tunteen Toverikoiratoiminnan jatkuvuudesta ja sen olemassa olosta muun arjen keskellä. Lapset jäsensivät lyhykestoisessa Toverikoiraryhmässä opittuja ja koettuja asioita kotona kotitehtävien myötä.

Toiminnan aikana perheet loivat keskinäistä vertaistukea, mikä edisti yhteisöllisyyttä. Uusi toimintamuoto arjen keskelle mahdollisti perheille yhteistä laatu-aikaa ja tuotti iloa yhdessä tekemällä. Perheet tapasivat koiraa kuusi kertaa, jotta saatiin tuloksia toiminnan vaikuttavuudesta. Jokaiselle toimintakerralle luotiin jatkuvuutta ottamalla toimintaan joka kerta toistuvat temput ja leikit. Yhtenä Toverikoiratoiminnan luovana menetelmänä käytettiin valokuvausta. Perheet saivat jokaisella toimintakerralla halutessaan osallistua valokuvaukseen opastuksellamme. Perheille annettiin mahdollisuus jatkaa yhteydenpitoa koiran ja ohjaajien kanssa kirjeitse toiminnan päätyttyä. Toverikoiraryhmän kaikki toiminnot löytyvät menetelmäoppaasta, joka opinnäytetyöprosessin aikana tuotettiin.

Ensimmäisen toimintakerran tavoitteena oli tutustuminen ja vuorovaikutuksen herättäminen ryhmään osallistuvien kesken. Ensimmäisellä toimintakerralla kuvasimme perheille lyhyesti toiminnan keskeisimmistä periaatteista ja kerroimme miksi toimintaa järjestetään. Perheet täyttivät myös esitietolomakkeen, jossa selvitettiin perheiden toiveita ja tarpeita tuleville toimintakerroille. Esitietolomakkeen täyttäminen oli tärkeää, koska emme tavanneet perheitä ennen toiminnan alkua. Toiminta käynnistyi tutustumisleikillä, jossa osallistujat esittäytyivät. Tutustumisleikin jälkeen perheiden kanssa sovittiin yhteiset pelisäännöt toimintaa varten. Keskeisimmiksi säännöiksi nousivat rauhallinen käyttäytyminen ja tilanteeseen sopiva äänenkäyttö. Lisäksi sovittiin, että koiran annetaan levätä, syödä ja juoda rauhassa.

Yhteiset säännöt luovat turvallisuuden tunnetta ja perustaa toiminnalle. Osallistujat tustuivat koiraan ja ohjattua toimintaa ei ollut paljoa. Havaitimme, että osallistujat odottivat aktiivista toimintaa heti ensimmäiseltä kerralta lähtien. Havainnon perusteella näytimme perheille temppuja, joita koira osaa tehdä. Myös perheille annettiin mahdollisuus tehdä temppujen tekemistä koiran kanssa. Ensimmäisellä kerralla ohjauksen rooli korostui, sillä oli tärkeää havainnoida ja selvittää, kuinka paljon osallistujat ovat aiemmin toimineet koiran kanssa. Ohjauksen täytyi tapahtua koiran kanssa toimittaessa turvallisuuden vuoksi yksityiskohtaisesti. Perheiden kiinnostus Toverikoiratoimintaa kohtaan tuli esille heti ensimmäisellä kerralla. Varsinkin lasten oli vaikeaa lopettaa toimintakertaa. Yhdelle lapsista annoimme mukaan seinällä olleen toverikoirien kuvan, sillä lapsi kertoi, ettei jaksaisi odottaa seuraavaa toimintakertaa ja toisen toverikoiran tapaamista.

Toisella toimintakerralla ulkoiltiin toverikoiran kanssa. Tavoitteena oli perheiden innostaminen, osallisuuden ja yhteistoiminnallisuuden edistäminen, onnistumisen kokemuksen luominen, itsevarmuuden lisääminen, liikunnallisuuden edistäminen ja karkeamotoriikan kehittäminen. Havaintojemme perusteella toiminta oli mieluisaa kaikille osallistujille. Toiminnan alussa perheet tervehtivät ennestään tuntematonta toverikoiraa. Neuvoimme

osallistujille koiran koulutukseen liittyviä käsimerkkejä ja turvallisuuteen liittyviä asioita, jotka tulee ottaa huomioon koiran kanssa työskenneltäessä. Perheet omaksuivat annetut ohjeet hyvin. Osallisuutta edistettiin yhteistoiminnallisuudella rakentamalla tempurata yhdessä. Ohjaus onnistui hyvin ennalta laadittujen suunnitelmien ansiosta. Lapsille tärkeää oli toiminnan monipuolisuus ja nopeatempoisuus, mikä asetti haasteita ohjaukseen ja tilanneherkkyyden huomioimiseen. Energisen koiran kanssa työskenneltäessä oli koira viedä huomion ohjaajilta ja osallistujilta. Näissä tapauksissa ohjaajalta vaaditaan humoristista asennetta ja joustavuutta. Elämyksellisyys toteutui toimintakerralla kulkiessamme metsäreittiä toimintapaikalle sekä monipuolisia uusia toimintakokemuksia järjestämällä.

Kolmannella toimintakerran tavoitteena olivat koiran eleiden ja ilmeiden tunnistaminen ja tunteiden peilaamisen harjoittaminen. Olimme valmistaneet toimintakertaa varten nalle-tunnekortteja vastaavat koiratunnekortit, joissa oli erilaisia valokuvia kummastakin toverikoirasta. Koiratunnekorteilla jokainen osallistuja pääsi kertomaan omista ajatuksistaan. Tunnekorteista kannattaa käydä lasten kanssa läpi vain perustunteet (ilo, suru, pelko, viha). Tunteiden käsittely tapahtui Toverikoiraryhmässä yleisellä tasolla, sillä toimintakerralla oli mukana useita osallistujia. Henkilökohtaisemman tuloksen saavuttaaksemme tunteita olisi täytynyt käsitellä perhe- tai yksilökohtaisesti. Toimintakerralla muisteltiin aiemmin Toverikoiraryhmässä koettuja asioita sadutusmenetelmällä, jossa korostui vanhempien osallisuus. Vanhemmat auttoivat lapsia sadun keksimisessä ja edellisten toimintakertojen muistelussa. Toimintakerran leikeissä lapset oppivat oman vuoron odottamista ja rauhallista käyttäytymistä. Lapset havaitsivat, kuinka oma käyttäytyminen vaikuttaa koiran olemukseen.

Neljännellä toimintakerralla ulkoiltiin yhdessä toverikoiran kanssa. Tavoitteena oli perheiden innostaminen, osallisuuden ja yhteistoiminnallisuuden edistäminen, onnistumisen kokemuksien luominen, itsevarmuuden lisääminen, liikunnallisuuden edistäminen, vertaistuen saaminen ja karkeamotoriikan kehittäminen. Toimintakerta alkoi pulkan kyydisssä istumisella. Pulkkaa veti toinen meistä koiran avustuksella. Toiminta oli lasten mielestä mukavaa. Pulkan vetämisen jälkeen siirryttiin toiseen toimintapisteeseen, jossa vanhempia osallistettiin toimintaan. Vanhempien välinen vuorovaikutus alkoi tällä toimintakerralla muotoutua läheisemmäksi aiempiin kertoihin verrattuna. Vanhemmat ja lapset toimivat ulkona monipuolisesti koiran kanssa. Perheet leikkivät ja tekivät temppuja koiran kanssa sekä saivat kokemusta, mitä koiran kanssa tehdään. Toimintakerralla näkyi innostaminen, osallistaminen ja yhteisöllisyys, sillä perheet tekivät yhteistyötä. Avoin vuorovaikutuksellinen suhde näkyi tällä toimintakerralla käydyissä yksilö- ja yhteis-

kusteluissa. Toimintakerta oli kiireetön ja vaikka toimintaa oli paljon, lopussa rauhoituttiin yhteiseen ruokailuhetkeen. Toimintakerralla korostui vahvasti elämyksellisyys.

Viidennen toimintakerran tavoitteena oli menneiden toimintakertojen muistelu ja koiran hoitamisen harjoittelu. Toimintakerralla käytiin läpi koiran hoitoon liittyviä tavaroita ja tutkittiin koirakirjoja. Toiminnan ohjauksen tueksi oli käytössä erilaisia menetelmiä, joilla oli mahdollista konkretisoida koiran jokapäiväisiin tarpeisiin liittyviä asioita. Pelasimme muistipeliä, jota varten olimme tehneet koiran hoitoon ja hyvinvointiin liittyvät muistipelikortit. Muistipelin jälkeen kävimme läpi koiran päivärytmiä käyttäen apuna ajankäyttöympyrää. Myös perheille jaettiin omat ajankäyttöympyrät, johon he saivat merkata oman päivärytminsä ja miettiä, sopsisiko koira heidän perheen arkeen. Toimintakerran loppuvaiheessa kuuntelimme rauhallista musiikkia taustalle sillä aikaa kun lapset saivat hoitaa koira. Musiikki ja koiran läsnäolo rentoutti lapsia. Rauhallisen hetken jälkeen katseltiin aiemmillä toimintakerroilla otettuja valokuvia, joista perheet valitsivat itselleen haluamansa kuvat. Rauhallisen toiminnan vastapainoksi perheet kaipasivat toimintaa koiran kanssa, joten perheet pääsivät leikkimään ja tekemään temppuja koiran kanssa.

Kuudes toimintakerta oli kiireetön ja eteni mukavasti lasten leikkiessä ja pelaamalla toverikoirien kanssa. Tavoitteena oli yhteistoiminnallisuuden edistäminen, vanhemman ja lapsen välisen suhteen tukeminen, hienomotoriikan kehittäminen ja luovuuden tukeminen. Perheet työstivät kansiota, joka jäi heille muistoksi toiminnasta. Kansioita varten perheet saivat edellisellä kerralla toivomansa valokuvat kansioihin liitettäväksi. Lopuksi kansiot esiteltiin, mikä korosti lapsilähtöisyyttä, sillä äidit esittelivät kansiot lapsilleen, ei niinkään meille. Olimme kirjoittaneet toverikoirien nimissä kirjeet kummallekin perheelle ja myös perheet saivat kirjoittaa kirjeen toverikoirille. Kirjeen kirjoittaminen teki näkyväksi toiminnan jatkuvuuden mahdollisuudet. Kumpikin perhe oli halukas tapaamaan koiria vielä jatkossa, jonka lisäksi myös kirjeenvaihtoa pidetään yllä. Tunnelma muuttui toimintakerran loppuvaiheessa haikeaksi. Viimeisellä toimintakerralla leikittiin edellisillä kerroilla mieluisiksi osoittautuneita leikkejä ja tehtiin temppuja.

5.4 Menetelmäoppaan laatiminen Toverikoiratoiminnasta

Jämsän ja Mannisen (2000, 54, 56, 57) mukaan tuotetta tai palvelua kehitetään luonnosteluvaiheen jälkeen syntyneiden ratkaisuvaihtoehtojen, periaatteiden ja asiantuntijoiden kanssa tehtävän yhteistyön mukaisesti. Useat tuotteet, joita tuotetaan sosiaali- ja terveysalalla, on tarkoitettu työnteon apuvälineiksi. Ne sisältävät tietoa ja ohjeita, joita voidaan soveltaa palveluja tuotettaessa tai toimintaohjeita laadittaessa. Tuotteet sisältävät täsmällistä tietoa ymmärrettävässä muodossa ilmaistuna ja siinä on huomioitu vastaan-

ottajan tiedontarve. Painettavia tuotteita kehitettäessä olennaista on asiasisällön valinta ja sen kohdistaminen kohderyhmää vastaavaksi. Tekstityyliksi valitaan asiatyyli, jotta tuotteen sisältö selviää lukijalle helposti. Jäsentely ja otsikoiden muotoilu on oltava ymmärrettäviä sekä asianmukaisessa ja loogisessa järjestyksessä. Tuotteessa voidaan havainnollistaa toimintoja käyttämällä värejä, kuvia ja erilaisia kirjasintyyliä. Kaikki tuotteen kehittelyä varten laaditut asiakirjat ja materiaalit on hyvä olla tyyliltään samankaltaisia, sillä ne helpottavat lukijaa yhdistämään saman tekijän tuottamat materiaalit keskenään.

Palaute ja arviointi tuotekehittelyn eri vaiheissa on tärkeää. Tuotekehittelyssä on keskeistä, että tuotetta testataan etukäteen. Testaajilta saatu palaute saattaa kuitenkin toisinaan olla kritiikitöntä, koska tuote on heille etukäteen tuttu. Tämän vuoksi palautetta täytyy hankkia henkilöiltä, jotka eivät tunne tuotetta entuudestaan. Tuotetta viimeistellään saadun palautteen perusteella. Viimeistely sisältää yksittäisten asioiden tarkentamista sekä markkinoinnin suunnittelua. (Jämsä & Manninen 2000, 80–81.)

Toverikoiraryhmässä saimme suullista palautetta jokaisen toimintakerran jälkeen. Lisäksi havainnoimme osallistujien ilmeistä ja eleistä toiminnan mielekkyyttä ja toteutusta. Viimeisellä toimintakerralla perheet täyttivät palautelomakkeet (liite 7). Toiminnallisella leikillä saimme kerättyä lasten mielipiteitä toiminnan kohokohdista. Palautteesta kävi ilmi, että toiminta oli ollut mielekästä ja käsitellyt asiat osoittautuivat tärkeiksi. Toverikoiraryhmässä käsitellyt asiat nousivat perheiden tarpeista käsin, mikä teki toiminnasta perheiden mielestä tärkeää. Toimintaan osallistuneet perheet eivät omistaneet koiraa tai muuta lemmikkiä. He kuitenkin halusivat saada kokemusta koiran kanssa toimimisesta. Etenkin vanhemmat halusivat, että lapset oppisivat toimimaan eläimen kanssa sekä kunnioittamaan ja arvostamaan elävää olentoa. Molempien perheiden vanhemmilla oli kokemusta eläimistä, mutta perheiden senhetkinen elämäntilanne ei sallinut lemmikin hankintaa. Perheet toivoivat toiminnalle jatkuvuutta ja toivoivat, että toverikoirat pitäisivät jatkossakin yhteyttä perheisiin. Tämä havainto oli meille positiivinen, sillä olimme suunnitelleet Toverikoiratoiminnalle jatkuvuutta jo ideavaiheessa.

Menetelmäopas on laadittu toimintakertojen suunnitelmarungon ja toiminnasta saadun palautteen pohjalta. Oppaassa on eritelty omat osiot toiminnan periaatteista ja turvallisuudesta, koiran eleistä ja ilmeistä, tunteiden käsittelystä sekä koiran hoitamisesta ja koiran arjesta perheessä. Lisäksi oppaasta löytyy ohjeita, jotka helpottavat ja edistävät ihmisen ja koiran välistä vuorovaikutusta. Luonnosteluvaiheessa laadittujen esitteiden runsaat värit ja persoonallinen kirjasintyyli on valittu lapsilähtöisesti. Esitteessä hyödyn-

nettiin innostajana ”koiran ääntä”, jolla pyrittiin saamaan perheitä samaistumaan koiraan. Vanhempien ja lasten halu tavata koira herätettiin esitteellä. Perheille luotiin kokemus siitä, että he tuntevat toverikoirat, jotka esitteessä olivat esittäytyneet. Hyväksi havaittu ulkoasu, joka syntyi jo esitettä laadittaessa, jatkui myös oppaan teemana, mikä vaikutti valmiin oppaan muotoutumiseen.

Jotta koira kykenee elämään yhteiskunnassamme, sillä täytyy olla selkeät säännöt ja ohjeet, joiden mukaan se toimii. Koira pystyy lukemaan ihmisen eleitä ja toimimaan saamiensa nonverbaalisten käskyjen mukaisesti. Toverikoiraryhmän toimintakerroilla tehtyjen havaintojen ja saadun palautteen perusteella oppaaseen valikoituun erilaisia toimintoja, joita koiran kanssa voi tehdä. Leikkien ja pelien havaittiin olevan perheille mieluisia ja kaikki aktiivinen toiminta oli pidettyä. Lapsille oli tärkeää aktiivinen toiminta, joten leikit ja pelit täytyi säilyttää toiminnassa koko Toverikoiraryhmän ajan. Oppaassa on huomioitu kuitenkin myös rauhallisen toiminnan merkitys etenkin koiran hyvinvoinnin kannalta, sillä koiralta ei voi vaatia liiallisia aktiivisia ja pitkäkestoisia suorituksia.

Oppaassa on lueteltu erilaisia temppuja, joita koiralle voi opettaa. Temppuja tehtiin myös toimintakerroilla, joten niitä oli perusteltua kuvata myös oppaassa. Temput olivat ryhmätoiminnassa perheille erittäin mieluisia ja he odottivat niiden tekemistä. Ihmisen on mahdollista saada oppimisen ja onnistumisen kokemuksia sekä elämyksiä ja iloa siitä, kun koira oppii jotakin uutta ja kehittyy. Lisäksi koira nauttii saamastaan huomiosta ja kehuista onnistuessaan sekä erilaisista aktiviteeteista. Tästä muodostuu ihmisen ja koiran välinen vuorovaikutus. Toverikoiratoimintaan osallistuneilla perheillä, varsinkin lapsilla, ei ollut säännöllistä kontaktia koiriin, joten Toverikoiraryhmän toiminta vastasi heidän odotuksiaan.

Toimintakerroilla koiran kanssa leikittiin, sillä leikki kehittää lasten välistä vuorovaikutusta sekä yhteisöllisyyttä ja toiminnallisuutta osallistujien välillä. Oppaassa on kuvattu leikit, joita toimintakerroilla leikittiin. Leikit on eritelty tutustumisleikkeihin sekä sisä- ja ulkoleikkeihin. Toverikoiraryhmässä leikittiin hippaa ja piilosta sekä tehtiin temppuja koiran kanssa. Lisäksi oppaassa esitellään joitakin sellaisia leikkejä, joita ei leikitty Toverikoiraryhmän aikana, mutta ne on testattu toiminnassa mukana olleilla toverikoirilla. Kohdeyhmä opinnäytetyössä oli lapsiperheet, joten toiminta oli lapsilähtöistä. Lapsilähtöisyys tuki lasten oppimista leikissä. Koska opetustavaksi oli valittu leikki, lapset saatiin ymmärtämään, kuinka koiran kanssa toimitaan. Koirat nauttivat lapsen tavoin leikkimisestä ja aktiivisesta toiminnasta ja toimivat leikkiessään vuorovaikutuksessa ihmisen kanssa. Oppaassa esitellyt leikit, pelit ja temput on tarkoitettu toistuviksi useilla toimintakerroilla. Säännöllisyydellä on mahdollista saavuttaa oppimista ja kehittymistä useasti harjoitel-

tuun asiaan. Jotta toiminta ei toistuisi kerta kerralta samankaltaisena, on tärkeää, että ohjaaja osaa tuottaa jokaiselle toimintakerralle uutta toimintaa. Ohjaaja voi käyttää omaa luovuuttaan toiminnan suunnittelussa ja soveltaa oppaassa esiteltyjä toimintoja asiakasryhmälleen. Osallisuuden edistämiseksi myös asiakkaat voivat olla mukana toiminnan suunnittelussa ja valmisteluissa.

Oppaassa painotetaan ihmisen ja koiran välistä vuorovaikutusta ja kokonaisvaltaista hyvinvoinnin edistämistä. Toverikoiraryhmässä käytettiin perhetyön menetelmiä kuten ajankäyttöympyrää ja toimintaa varten laadittuja koiratunnekortteja. Lisäksi pelattiin muistipeliä itse tuotetuilla muistipelikorteilla. Näillä toiminnallisilla menetelmillä havainnollistettiin lapsilähtöisesti perheille, mitä koira perheenjäsenenä vaatii. Toverikoiratoiminnassa tuotiin esille koiran läsnäolon merkitys hyvinvoinnille, joka toteutuu myös koira hoidettaessa. Oppaassa tämä on kuvattu muina toimintoina, joita koiran kanssa voi tehdä. Tällaisia toimintoja ovat piirtäminen ja maalaaminen, valokuvaus, sadutus, rentoutus sekä kirjoittaminen.

Opas ei tule opinnäytetyön liitteeksi, koska oppaassa käytettiin toiminnan aikana otettuja valokuvia. Perheiden yksityisyyden suojaa kunnioitettiin, sillä perheet eivät halunneet kuvien menevän internetiin opinnäytetyön mukana. Oppaasta tehdään erillinen tuote, joka painetaan mahdollista tulevaisuuden markkinointia varten. Opas sisältää arvokasta käytännön tietoa ja käytettävissä olevaa materiaalia eläinavusteisen työn tueksi. Oppaan toiminnot on testattu lapsiperheiden ja nuorten keskuudessa tai muulla tavoin. Toiminnot ovat sovellettavissa myös muiden asiakasryhmien ohjaukseen. Mikäli opas herättää laajemmin mielenkiintoa, tulevaisuudessa harkitaan Toverikoira-nimen rekisteröintiä.

6 POHDINTA

Halusimme suunnata opinnäytetyömme oman kiinnostuksen vuoksi perhetyöhön ja ehkäisevään lastensuojeluun. Pelastakaa Lapset ry edistää kansainvälisesti lapsien hyvinvointia ja oikeuksia. Yhdistys tekee perhetyötä yhteistyössä muiden kolmannen sektorin toimijoiden kanssa toteuttaen ehkäisevän lastensuojelun periaatteita ja arvoja. Opinnäytetyömme aihe herätti toimeksiantajamme edustajan sekä yhteistyökumppanina toimivan Perheen talo -yhteistyön projektipäällikön mielenkiinnon, sillä eläinavusteinen toiminta oli menetelmänä heille uusi. Uuden menetelmän kehittäminen ja käyttöönotto sai heidät haluamaan aiheesta lisätietoa.

Toimeksiantajamme antoi meille vapauden työstää opinnäytetyötämme itsenäisesti. Toimeksiantaja luotti ammattitaitoomme ja työnkehittämiskykyymme. Yhteydenpito toimeksiantajan kanssa oli tiivistä koko opinnäytetyöprosessin ajan, vaikka toimeksiantaja oli eri paikkakunnalla. Yhteyttä pidettiin pääosin sähköpostitse ja puhelimitse. Kuitenkin tärkeimmät palaverit opinnäytetyöhön liittyen järjestettiin lissalmessa. Toimeksiantajan ja yhteistyökumppanin lisäksi teimme tiivistä yhteistyötä myös ohjaavien opettajiemme kanssa. Pidimme kaikki opinnäytetyössä mukana olevat yhteistyötahot ajan tasalla ilmoittaen heille kaikista opinnäytetyön kirjallisista ja toiminnallisista vaiheista.

Ammattitaitomme on kehittynyt opinnäytetyöprosessin aikana. Aiheen mielenkiintoisuus piti yllä motivaatiota opinnäytetyön tekemiseen. Säännöllinen ohjaus sekä ohjaavilta opettajilta että toimeksiantajalta oli hyödyksi. Teoriatietoon perehtyessämme ja soveltaessamme sitä käytäntöön Toverikoiraryhmässä havaitsimme hyviä, toimivia ja vaihtoehtoisia toimintatapoja koiran ja asiakkaan välisessä vuorovaikutuksessa. Nämä havainnot ovat tärkeitä tulevaisuuden työnkuvaamme ajatellen. Havainnot eläinavusteista toiminnasta esiteltiin konkreettisesti laatimassamme oppaassa. Havaitsimme toiminnan edessä, että vuorovaikutuksen kehittyminen luontevaksi vaati meiltä ohjaajina aktiivista kuuntelua, keskustelun herättelyä ja tilanneherkkyyttä. Näin saimme synnytettyä luottamuksellista suhdetta osallistujien kanssa. Teoriatieto toimivasta vuorovaikutuksesta edisti asiantuntijana toimimistamme. Kykenimme tarvittaessa perustelemaan toimintatapojamme ja antamiamme ohjeita. Pystyimme toiminnan aikana hyväksymään erilaisia ajattelutapoja ja pohtimaan yhdessä osallistujien kanssa sitä, miksi tietyt toimintatavat on valittu tai pystyisikö etsimään vaihtoehtoisia toimintatapoja.

Sosionomin (AMK) vahvuuksia on soveltaa erilaisia työmenetelmiä ja toimia monenlaisissa ohjaustehtävissä. Toimme opinnäytetyömme toiminnallisessa osuudessa esiin menetelmäosaamistamme. Yhdistimme sitä Toverikoiraryhmässä käytettyihin eläinavus-

teisen toiminnan sekä perhetyön ja sosiaalipedagogiikan menetelmiin. Opinnäytetyössä kehitelimme uuden työmuodon palvelemaan lapsiperheitä. Käyttäessämme perhetyön menetelmiä Toverikoiraryhmän aikana havaitsimme, että konkreettiset esimerkit auttoivat perheitä ja etenkin lapsia ymmärtämään, mitä koira perheenjäsenenä vaatii. Peleihin ja leikkeihin sekä muihin toimintoihin innostaminen edisti yhteistoiminnallisuutta, jolla saavutettiin kaikkien osapuolten kesken oppimiskokemuksia. Oppimiskokemuksia ja itsetunnon kohentumista syntyi myös kehumisella ja kannustamisella. Toiminta perustui kokonaisuudessaan kasvatukselliseen näkökulmaan, jota korostetaan sosiaalipedagogiikassa. Sosiaalipedagogiikassa huomioidaan ihmisen koko elämänkaari. Elämänkaarijajattelu näkyi myös Toverikoiratoiminnassa esitietolomakkeissa ja ajankäyttöympyrässä sekä yleisesti toimittaessa koiran kanssa arkisissa tilanteissa.

Opinnäytetyön aihe syntyi meidän yhteisestä koiriin liittyvästä tiedosta ja mielenkiinnosta. Pohdimme, kuinka koiria voitaisiin hyödyntää sosiaalialan työn kehittämisessä. Meidän molempien käytännön kokemus koirien kanssa toimimisesta oli äärimmäisen tärkeää. Pelkän teoretiedon hallitseminen ei olisi riittänyt Toverikoiraryhmän perustamiseen ja vastuunottoon koiran läsnäolosta ryhmätoiminnassa. Oli tärkeää, että molemmat meistä osasivat lukea koirien elekieltä ja huomioida koirien persoonallisuudet. Vaikka erilaisten asiakasryhmien kanssa toimiminen oli meille entuudestaan tuttua, toiminnassamme korostui yksityiskohtainen ohjaus. Tarkasti etukäteen suunnitellulla ohjauksella voitiin edistää molemminpuolista hyvinvointia ja turvallisuutta.

Testasimme koira-avusteista tunteiden käsittelyä nuorten kanssa ennen Toverikoiratoiminnan aloitusta. Tunteiden käsittelyssä käytettiin apuna nallekortteja, jotka helpottivat tunteiden nimeämistä ja tunnistamista. Toiminta osoittautui toimivaksi ja herätti ammattilaisten keskuudessa positiivisia ajatuksia erilaisten menetelmien käyttämisestä sosiaalialalla. Toverikoiratoimintaan sovelsimme ja kehitelimme itse uusia materiaaleja ohjauksen tueksi, jotta saimme toimintaan persoonallisuutta ja omaa näkemystämme. Suunnittelimme esimerkiksi koiratunnekortit, koska toiminnassa oli mukana koira, jonka tunteet ovat todellisia. Tunteita oli mahdollista havainnollistaa koiratunnekorteilla ja saada lapset ymmärtämään oikeita koiran kuvia näyttämällä, että ihmisen ja koiran tunteet ovat samankaltaisia.

Toverikoiratoimintaa kehittäessämme tutustuimme valintakriteereihin, joilla mitataan koiran soveltuvuutta eläinavusteiseen toimintaan. Koirien on osattava noudattaa peruskäskyjä ja ehdotonta tottelevaisuutta aina kun niiltä vaaditaan jotain. Niiden on annettava entuudestaan tuntemattomien ihmisten hoitaa itseään ja ottavat vieraat ihmiset hyvin

vastaan. Toverikoirien on oltava lapsirakkaita, innokkaita ja aktiivisia. Tulevaisuudessa, mikäli toimintamme laajenee, koirat on mahdollista testata virallisin testein tai itse laaditulla soveltuvuuskokeella. Toverikoiratoiminnassa mukana olleita toverikoiria ei testattu virallisin testein. Testaus toisi silti varmuuden koirien soveltuvuudesta toimintaan. Ennen toiminnan aloitusta totutimme koirat vieraaseen toimintaympäristöön, jotta koirilla ei menisi aikaa toiminnan aloitusvaiheessa uuden paikan tutkimiseen. Tämän ansiosta koirat kykenisivät keskittymään pelkästään uusien ihmisten tutustumiseen.

Toiminnassa mukana olleet toverikoirat osasivat toimia luontevasti ennestään tuntemattomien ihmisten kanssa sekä vieraisissa ympäristöissä. Koirat ovat olleet aikaisemminkin tekemisissä lasten ja erityisnuorten sekä mielenterveyskuntoutujien ja ikäihmisten kanssa. Se edisti luottamusta siitä, että koirat olivat soveltuvia Toverikoiratoimintaan. Koirien ylimääräistä energisyyttä purettiin ennen toimintakertojen aloitusta, jotta perheet eivät säikähtäisi liian innokasta ja iloista koira. Ulkoilukerroille valittiin toverikoiraksi Jaro, koska se toimii aktiivisesti nopeatempoisuutta vaativissa toiminnoissa. Ricon valitsimme sisätoimintaan, koska se on läheisyyttä ja huomiota hakeva koira.

Toverikoiratoiminnan vaikuttavuudesta saatiin tietoa perheiden täyttämällä esitietolomakkeilla ja perheiden antamalla palautteilla sekä havainnoinnilla. Esitietolomakkeet ilmensivät perheiden halua lähteä mukaan toimintaan sekä heidän tarpeitaan ja toivomuksiaan Toverikoiratoiminnan suhteen. Toverikoiratoiminnan tavoitteiden saavuttamiseksi oli tärkeää, että toimintaan osallistuvat perheet eivät pelkäisi koiria ja kykenisivät toimimaan niiden kanssa. Koska toiminta tapahtui lyhyellä aikavälillä, meillä ei ollut mahdollisuuksia ottaa mukaan toimintaan täysin kokemattomia osallistujia. Kaikki osallistujat toimivat aktiivisesti jokaisella toimintakerralla. Toinen osallistujaperheistä jaksoi odottaa toiminnan aloitusta viivästymisestä huolimatta, mikä osoitti sitoutumista ja halua lähteä mukaan toimintaan. Saamastamme palautteesta kävi ilmi, että ohjauksemme oli ollut onnistunutta. Reflektoimme omaa toimintaamme jokaisen toimintakerran jälkeen ja totesimme, että Toverikoiratoiminta edisti perheiden yhteisen ajan löytymistä ja pysähtymistä arjen keskellä. Perheet olivat todella innostuneita koiran läsnäolosta ja he huomasivat, että koira edistää iloa ja hyvinvoinnin tunnetta arjessa. Vaikka perheiltä saatu palaute toiminnasta oli positiivista, itse kuitenkin tarkastelimme toimintaamme kriittisesti.

Toverikoiratoiminnassa näkyi vahvasti hyvinvoinnin ja arjen tukeminen sekä vuorovaikutuksen edistäminen. Vanhempien ja lasten välistä suhdetta tuettiin erilaisilla tehtävillä, joita perheenjäsenet tekivät yhdessä. Parisuhdetta tuettiin tarjoamalla vanhemmille vaihtelua arkeen, jolloin arjessa ja parisuhteessa jaksaminen lisääntyy. Vanhempien vahva osallistaminen toimintaan oli tarpeellista, jotta tavoitteita ehkäisevän lastensuojelun nä-

kökulmasta voitiin saavuttaa. Oman lapsen kanssa yhdessä leikkiminen ja toimiminen on merkityksellistä vanhempi-lapsisuhteen kehitykselle. Toimintaan osallistuneista henkilöistä, etenkin vanhemmista, huomasi, että heillä on aikaisempaa kokemusta eläimistä. He toivat esiin omia ajatuksiaan ja muistojaan koirista ja muista lemmikeistä. Perheet hakeutuivat aktiivisesti ja oma-aloitteisesti koiran seuraan ja kommunikoivat koiran kanssa, mikä edisti koiranlukutaitojen kehittymistä.

Toverikoiraryhmän toiminta ei tapahtunut kovin pitkällä aikavälillä, mutta saatujen palautteiden mukaan se koettiin kuitenkin tärkeäksi. Toverikoiraryhmästä saadun palautteen perusteella toiminnalle toivotaan jatkuvuutta. Toiminnan vaikuttavuus ilmeni siten, että perheet osallistuivat talvisesta vuodenajasta riippumatta jokaiselle toimintakerralle. Sosiaalialan koulutuksen myötä on mahdollista toteuttaa tavoitteellista eläinavusteista toimintaa jatkossakin asiakkaidemme hyvinvoinnin edistämiseksi. Toverikoiratoiminnalla saatiin tehtyä eläinavusteista toimintaa näkyväksi paikallisesti. Toiminnassamme mukana olleisiin perheisiin on oltu toiminnan jälkeen yhteydessä ja on sovittu, että mahdollisuuksien mukaan järjestämme uusia tapaamisia kevään tai kesän 2013 aikana. Toverikoirien ja perheiden välinen yhteydenpito jatkuu tulevaisuudessa, koska perheet olivat sitoutuneita toimintaan ja halusivat sille jatkoa. Havainnoinnilla ja palautteilla todettiin hyöty, jota eläinavusteisuudella voi parhaimmillaan saavuttaa. Yhteydenpidosta on käynyt ilmi, ettei perheiden halu ottaa koiraa ei ole vähentynyt. Tästä voi päätellä, että Toverikoiratoiminnalle olisi jatkossakin tarvetta. Kaikkien perheiden ei ole mahdollista erilaisten elämäntilanteiden vuoksi omistaa lemmikkiä.

Kiinnostuneisuus Toverikoiratoimintaan on herännyt ja toiminta on koettu uudeksi ja innostavaksi. Jatkossa toverikoiratoimintaa voidaan soveltaa eri asiakasryhmille ja erilaisissa ohjaustilanteissa sosiaalialan toimintaympäristöissä. Lehtiartikkeli, jonka laadimme Toverikoiratoiminnan markkinointia varten, on herättänyt mielenkiintoa myös toteutetun ryhmäkokeilun jälkeen. Meille on tullut kysyntää uusista Toverikoiratoteutuksista. Tarve suunnitelmalliselle ja perhelähtöiselle aktiiviselle toiminnalle on havaittu, sillä vastaavaa palvelua ei ole saatavilla. Näkyvyyttä Toverikoiratoiminnalle on ryhmättestauksen jälkeen saatu Pelastakaa Lapset -lehdessä julkaistun artikkelin myötä (liite 8).

LÄHTEET

Alvari, A. & Ranta, H. 2011. *Haukku parantaa haavat – Koira-avusteinen työskentely perhetyön menetelmänä* [verkkojulkaisu]. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [viitattu 4.3.2013]. Saatavissa: https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/36515/Ranta_Henni.pdf?sequence=1.

Altschiller, D. 2011. *Animal-Assisted Therapy*. Kalifornia: Greenwood Pub Group.

Easterly, S., Gewirtz, E., LaGow, B., McCulloch, S., Moore, A., Palika, L. & Pavia, A. 2006a. Mitä koira sanoo? Teoksessa Hoffman, M. (toim.). *Koiran elekieli. Miten koirat viestivät – Avain onnelliseen yhteiseloön*. Helsinki: Helsingin Kirjatukku Oy, 2–31.

Easterly, S., Gewirtz, E., LaGow, B., McCulloch, S., Moore, A., Palika, L. & Pavia, A. 2006b. Ruumiinkielen lukeminen. Teoksessa Hoffman, M. (toim.). *Koiran elekieli. Miten koirat viestivät – Avain onnelliseen yhteiseloön*. Helsinki: Helsingin Kirjatukku Oy, 46–100.

Eläinsuojelulaki. L 4.4.1996/247. Finlex. Lainsäädäntö [viitattu 4.3.2013]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19960247>.

Erytishuoltojärjestöjen liitto Ehjä ry. 2013. *Ressu-projekti. Koira-avusteisen lastensuojelun tukihenkilötoiminta (2013–2015)* [verkkosivu]. Ehjä ry. [viitattu 22.3.2013]. Saatavissa: <http://www.ehja.fi/index2.php?pageid=11&aid=51&kieli=fi>.

Hoffman, M. 2007. *Suuri koiranhoito-opas. Kasvatus, koulutus, hoito, ruokinta, terveydenhoito, ensiapu*. Saksa: h.f.ullmann.

Hoivakoiran www-sivu. [viitattu 20.4.2012]. Saatavissa: http://www.hoivakoira.fi/#/koira-avusteinen-toiminta/hoivakoira_toiminta.

Hyvätti, N. 2009a. Hevostalli sosiaalipedagogisena toimintaympäristönä. Teoksessa Hämäläinen, J. (toim.). *Sosiaalipedagoginen aikakauskirja*. 10. vuosikerta. Suomen sosiaalipedagoginen seura ry, 75–84.

Hyvätti, N. 2009b. *Ohjat omiin käsiin. Hevonen lastensuojelun sosiaalityön tukena*. Suomen Ratsastajainliitto ry.

Hämäläinen, J. & Kurki, L. 1997. *Sosiaalipedagogiikka*. Porvoo: WSOY.

Isokorpi, T. & Viitanen, P. 2001. *Tunnevoimaa!* Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Jämsä, K. & Manninen, E. 2000. *Osaamisen tuotteistaminen sosiaali- ja terveysalalla*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Jääskeläinen, P. 1999. Ovatko koiranomistajat muita terveempiä? *Duodecim* [verkkolehdisti], 23/1999 [viitattu 4.3.2013]. Saatavissa: <http://www.terveysportti.fi/xmedia/duo/duo91181.pdf>.

Kaarela, J. 2005. "Juokse sinä humma, kun taivas on tumma". Sosiaalipedagoginen hevostoiminta lastensuojelun sosiaalityön avohuollon tukitoimena. Teoksessa Okulov, S. & Koukkari, K. (toim.). *Ratsastuspedagogiikasta sosiaalipedagogiseksi hevostoiminnaksi – sosiaalipedagogisen hevostoiminnan perusteet ja sovellukset täydennyskoulutuksen kokemuksina*. Kuopio: Kuopion yliopisto, 50–56.

Kallio, S. & Rintamaa, J. 2008. *Koira mukana lastensuojelussa* [verkkojulkaisu]. Turun ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö [viitattu 4.3.2013]. Saatavissa:

http://sennenkoirat.net/site/assets/files/misc/hali-berni_ont_kallio_rintamaa.pdf.

Kangas, U. 2004. Lastensuojelu ja lapsen huolto. Teoksessa Puonti, A., Saarnio, T. & Hujala, A. (toim.). *Lastensuojelu tänään*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 105–118.

Karlsson, M. 2004. Koirat piristävät perhekodin arkea. *Dialogi* 6/2004, 1–6.

Keränen, J. Jyrskynvirran tila. Sonkajärvi. 2013. Kysymyksiä eläinavusteisuuteen liittyen [sähköpostiviesti]. Vastaanottaja Riitta Kauppinen. Lähetetty 6.3.2013. [viitattu 15.3.2013].

Ketolainen, S. 2005. Hevoset kuntouttajina – kokemuksia huumeriippuvaisten nuorten aikuisten kuntouttamisesta. Teoksessa Okulov, S. & Koukkari, K. (toim.). *Ratsastuspedagogiikasta sosiaalipedagogiseksi hevostoiminnaksi – sosiaalipedagogisen hevostoinnin perusteet ja sovellukset täydennyskoulutuksen kokemuksina*. Kuopio: Kuopion yliopisto, 67–77.

Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry:n www-sivu. [viitattu 22.3.2013]. Saatavissa: <http://www.kasvatus-kuntoutuskoirat.fi/>.

Koirakerho Heiluhännät ry. s.a. Ystäväkoirat [verkkosivu] Koirakerho Heiluhännät ry. [viitattu 29.4.2013]. Saatavissa: <http://www.koirakerhoheiluhannat.fi/>

Laine, A., Ruishalme, O., Salervo, P., Sivén, T. & Välimäki, P. 2005. *Opi ja ohjaa sosiaali- ja terveysalalla*. 4.–5. painos. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Lastensuojelulaki. L 13.4.2007/417. Finlex. Lainsäädäntö [viitattu 4.3.2013]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>.

Leppäniemi, H. 2006. *Koiraihmissen käsikirja*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Perhemediat Oy.

Luomala-Toikkanen, K. 2008. *On ihan erilaista olla luokassa, jossa on koiria. Pienryhmän oppilaiden ja opettajan kokemuksia koira-avusteisesta pedagogiikasta* [verkkojulkaisu]. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Opinnäytetutkielma [viitattu 4.3.2013]. Saatavissa:

https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18488/URN_NBN_fi_jyu-200802191183.pdf?sequence=1.

Malin, M. 2012. *Ehkäisevän lastensuojelun tavoitteet ja periaatteet* [verkkojulkaisu]. Sosiaaliportti.fi [viitattu 22.3.2013]. Saatavissa: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/ehkaisevatyo/tavoitteet/>.

Mäkinen, P., Raatikainen, E., Rahikka, A. & Saarnio, T. 2009. *Ammattina sosionomi*. Helsinki: WSOYpro Oy.

Niemelä, P. 2006. Hyvinvoinnin käsite toiminnan teorian valossa. Teoksessa Niemelä, P. & Pursiainen, T. (toim.). *Hyvinvointi yhteiskuntapoliittisena tavoitteena*. Kuopio: Kuopion yliopisto, 67–79.

Nind, M. & Hewett, D. 2011. *Voimauttava vuorovaikutus*. Helsinki: Kehitysvammaliitto ry.

Oksman-Miettinen, T. 2008. *Koiran merkitys ikääntyvän omistajansa elämänlaatuun*. Iisalmi: Savonia ammattikorkeakoulu, sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Pelastakaa Lapset – Rädda Barnen www-sivu. [viitattu 23.4.2012]. Saatavissa: <http://www.pelastakaalapset.fi/>.

Pennanen, A. 2005. Nuorisokodin nuorten innostaminen hevosten pariin. Teoksessa Okulov, S. & Koukkari, K. (toim.). *Ratsastuspedagogiikasta sosiaalipedagogiseksi hevostoiminnaksi – sosiaalipedagogisen hevostoiminnan perusteet ja sovellukset täydennyskoulutuksen kokemuksina*. Kuopio: Kuopion yliopisto, 30–33.

Perheen talo -yhteistyön www-sivu. [viitattu 23.4.2012]. Saatavissa: <http://www.perheentalo.fi/fi/Etusivu.html>.

Pesola, N. 2004. *Sosiaalipedagoginen hevostoiminta nuorten itsenäistymisen tukena perhekodissa*. Iisalmi: Savonia-ammattikorkeakoulu, sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Raevaara, T. 2011. *Koiraksi ihmiselle*. Helsinki: Teos.

Reini, S. 2011. *Eläinavusteinen toiminta osana sosiaali- ja terveysalaa. Pirkanmaan Hali-Bernit tuottamassa hyvää oloa* [verkkojulkaisu]. Tampereen ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö [viitattu 21.11.2012]. Saatavissa: https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/26358/Reini_Sini.pdf?sequence=2.

Reijonen, M. 2012. *Perhetyö*. [verkkojulkaisu]. Sosiaaliportti [viitattu 23.4.2012]. Saatavissa: [http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avohuolto/muuttukitoimet/perhetyo/](http://www.sosiaaliportti.fi/fi/FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avohuolto/muuttukitoimet/perhetyo/).

Ryynänen, S. 2009. Yhteisöstä ja yhteisöllisyydestä. Teoksessa Hämäläinen, J. (toim.). *Sosiaalipedagoginen aikakauskirja*. 10. vuosikerta. Suomen sosiaalipedagoginen seura, 9–22.

Saarnio, T. 2004. *Perhetyö lastensuojelussa*. Teoksessa Puonti, A., Saarnio, T. & Hujala, A. (toim.). *Lastensuojelu tänään*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 240–255.

Sampakoski, S. 2012. 700 kaverikoira tekee arvokasta vapaaehtoistyötä. *Koiramme* 4/2012, 31–38.

SATHY:n www-sivu [viitattu 23.4.2012]. Saatavissa: <http://www.sathy.fi/>.

Schulman, A. 2005. Hevostaitoa tunteella – menetelmä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan pohjana. Teoksessa Okulov, S. & Koukkari, K. (toim.). *Ratsastuspedagogiikasta sosiaalipedagogiseksi hevostoiminnaksi – sosiaalipedagogisen hevostoiminnan perusteet ja sovellukset täydennyskoulutuksen kokemuksina*. Kuopio: Kuopion yliopisto, 44–47.

Senni-projektin www-sivu [viitattu 6.3.2013]. Saatavissa: <http://www.uef.fi/senni/green-care>.

Serpell, J. 2010. *Animal-assisted interventions in historical perspective*. Teoksessa Fine, A. (toim.). *Handbook on Animal-Assisted Therapy*. 3. painos. TNQ Books and Journals, 17–32.

Siikanen, J. 2007. *Koirakoulu – Koulutuksen perusteet* [verkkojulkaisu]. Hauva.com [viitattu 15.3.2013]. Saatavissa: <http://www.hauva.com/node/23>.

Suomen Karva-Kavereiden www-sivu [viitattu 20.4.2012]. Saatavissa: <http://suomenkarvakaverit.fi/>.

Stähle, R. 2012. Eläinavusteinen terapia on hyväksi havaittu. *Koiramme* 4/2012, 67–69.

Törrönen, M. 2012. *Onni on joka päivä. Lapsiperheen arki ja hyvinvointi*. Helsinki: Oy Yliopistokustannus, HYY Yhtymä.

Törrönen, M. & Vornanen, R. 2004. Lastensuojelun ehkäisevä työ. Teoksessa Puonti, A., Saarnio, T. & Hujala, A. (toim.). *Lastensuojelu tänään*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 154–191.

Vilén, M., Hansen, M., Janhunen, T., Kytöpuu, K., Salo, S., Seppänen, P., Seppänen, S. & Tapio, N. 2010. Perhe ja perhetyö. Teoksessa Vilén, M., Seppänen, P., Tapio, N. & Toivanen, R. (toim.). *Kohtaamisia lapsiperheissä. Menetelmiä perhetyöhön*. Helsinki: Kirjapaja, 9–24.

Vilén, M., Leppämäki, P. & Ekström, L. 2008. *Vuorovaikutuksellinen tukeminen*. 3. uudistettu painos. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Vilén, M., Vihunen, R., Vartiainen, J., Sivén, T., Neuvonen, S. & Kurvinen, A. 2006. *Lapsuus erityinen elämänvaihe*. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Viranta-Kovanen, S. & Kauhala, K. 2012. Ihmisellä oli luja suhde koiraan jo kivikaudella. *Koiramme* 5/2012, 64–66.

Voimatassun www-sivu. [viitattu 5.3.2013]. Saatavissa: <http://www.voimatassu.fi/>.

Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä. *HYVIS 2012–2015. Ylä-Savon yhteistoiminta-alueen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma* [verkkojulkaisu]. Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä [viitattu 22.3.2013]. Saatavissa: <http://iisalmi.fi/loader.aspx?id=5618b4e5-62cb-4182-be00-44ff1a625abc>.

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

Hakijan hakijoiden nimi/ nimet		puhelin
Riitta Maria Kauppinen Mirva Maria Matkaniemi		(Riitta) (Mirva)
osoite		
(Riitta) (Mirva)		
sähköpostiosoite		
riitta.m.kauppinen@edu.savonia.fi mirva.m.matkaniemi@edu.savonia.fi		
oppilaitos		
yliopisto		
☐ muu korkeakoulu ☐ keskiasteen / ammatillinen koulu		
☒ ammattikorkeakoulu ☐ muu oppilaitos ☐ muu taustayhteisö		
tutkimuksen ohjaaja		
Marjaana Tuovinen		
toimipaikka ja osoite		puhelin
Savonia ammattikorkeakoulu, Iisalmi Postiosoite: PL 72, 74101 IISALMI Käyntiosoite: Haukisaarentie 2, 74101 IISALMI		
oppiarvo / ammatti		
käyttämistieteellisten aineiden lehtori		
tutkimuksen nimi ja aihe lyhyesti kuvattuna		
Sosiaalipedagoginen koiratoiminta – toverikoira arjen tukena		
Opinnäytetyö käsittelee koira-avusteista toimintaa lapsiperheiden tukemiseksi. Opinnäytetyössä perehdytään vanhemmuuden ja lasten kasvatuksen tukemiseen. Toverikoira-toimintaa sovelletaan Pelastakaa Lapset ry:n asiakasrekisterissä oleville tukea tarvitseville perheille (max. 3 perhettä). Opinnäytetyö on toiminnallinen. Toiminnallisuus alkaa syksyllä 2012 ja jatkuu tammikuun 2013 loppuun. Toiminnallisuus pitää sisällään toimintakertoja perheille ja toiminnassa keskeisessä osassa on koiran voimaannuttava vaikutus sekä perheenjäsenten keskinäisen vuorovaikutuksen edistäminen koiran avulla. Toiminnallisia menetelmiä ovat muun muassa valokuvaus, leikki ja sosiokulttuurinen innostaminen.		
tutkimuksen kohderyhmä		
lapsiperheet		
X varsinainen tutkimussuunnitelma liitteena		
tutkimussuunnitelman hyväksymispäivämäärä oppi-/tutkimuslaitoksessa		
tutkimuksen tyyppi		
väitöskirja		
☐ lisensiaattitutkimus ☐ Pro Gradu		
☒ ammatillinen opinnäyte ☐ muu opinnäyte muu, mikä tieteellisiä ja yleistajuisia artikkeleita		
Pääasiallinen tutkimustapa/ - menetelmä		
☐ kysely koeasetelma ☐ haastattelut ☒ havainnointi ☐ asiakirja- tai tilastoanalyysi ☒ muu, mikä: toimintatuokiot lapsiperheille		
Aineiston suunniteltu keruu-aika alkaa viikolla 49/2012		päättyy viikolla 3/2013 kevät 2013
Tarvittavat salassa pidettävät asiakirjatiedot, mitä tietoja ja mistä		
Muut tutkimuksessa käytettävät tiedot kuten haastattelu- ja kyselyin saatavat tiedot, mallit yhteydenottokirjeistä ja suostumusasiakirjoista liitteeksi		
tutkimusaineiston suojaus, missä säilytetään, ATK:lla käsiteltävän aineiston suojaustapa (mahdollisesti käyttäjätunnukset, salasana yms.)		

Pelastakaa Lapset - Rädda Barnen

tunnistetiedot		☐ tunnistetiedot säilytetään ja analysoidaan	
perustelut tunnistetietojen säilyttämiselle			
tutkimusrekisterin hävittäminen			
☐ kaikki tunnistetiedot hävitetään			
tutkimusrekisterin arkistointi			
☐ ilman tunnistetietoja			
☐ tunnistetiedoin arkistolaissa tarkoitetun viranomaisen aineistona arkistolain säännösten nojalla arkistonmuodostussuunnitelman mukaisesti			
☐ tunnistetiedoin kansallisarkiston luvalla			
Arvioitu Pelastakaa Lapset ry:n työpanos ja aiheutuvat kustannukset järjestölle			
ei kustannuksia, Eeva-Liisa Walliukseen yhteydenpitoa sähköpostitse tai puhelimitse, Eeva-Liisa Wallius tiedottaa perheille toiminnasta laatimamme esitteen saattelemana			
sitoumukset			
Minä allekirjoittanut vakuutan noudattavani sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeudesta annetun lain 14 §:ssä säädettyä asiakirjasalaisuutta sekä saman lain 15 §:ssä säädettyä vaihtolovelvollisuutta ja hyväksikäyttökieltoa niiden tietojen osalta, jotka olen saanut tehdessäni tutkimusta Pelastakaa Lapset ry:ssä.			
Hakija sitoutuu lisäksi luovuttamaan yhden kappaleen valmistuneesta tutkimuksesta Pelastakaa Lapset ry:n keskuustoimiston kirjastoon.			
allekirjoitukset salassa pidettäviä tietoja käsitteleviltä henkilöiltä			
paikka ja pvm Iisalmi 18.6.2012	allekirjoitus ja nimenselvitys <i>Riitta Kauppinen</i> Riitta Kauppinen	henkilötunnus	
paikka ja pvm Iisalmi 18.6.2012	allekirjoitus ja nimenselvitys <i>Mirva Matkaniemi</i> Mirva Matkaniemi	henkilötunnus	
paikka ja pvm Iisalmi 18.6.2012	hakijan allekirjoitus ja nimenselvitys <i>Riitta Kauppinen</i> Riitta Kauppinen <i>Mirva Matkaniemi</i> Mirva Matkaniemi		
Päätös			
☒ tutkimuslupa hyväksytty			
☐ tutkimuslupa hylätty			
Mahdolliset lisäehdot:			
yhteyshenkilö Pelastakaa Lapset ry:ssä <i>Eeva-Liisa Wallius</i>			
paikka ja pvm <i>HU 28.6.12</i>	päättäjien allekirjoitukset ja nimenselvennykset <i>Riitta Kauppinen</i> <i>Tina Tammi</i>		
jakelu			
☒ hakijalle			
☒ Pelastakaa Lapset ry:n yhteyshenkilölle			
☐ oppilaitoksen tutkimuksen ohjaajalle			
Liitteet			

Odotamme juuri Teitä tutustumaan
toverikoiviin Ricoon ja Jeroon!

Kiinnostuessanne Toverikoiraryhmästä,
ilmoitattehan perheenne osallistumisesta
viimeistään 31.12.2012.

Kerromme mielellämme lisää toiminnasta,
joten otattehan rohkeasti yhteyttä.

Terveisin

Riitta Kauppinen

riitta.m.kauppinen@edu.savonia.fi

Mirva Matkaniemi

mirva.m.matkaniemi@edu.savonia.fi

Toverikoirafoimintaa lisäimessä lapsiperheille

*Haluaisitteko viettää enemmän
yhteistä aikaa perheenä?
Tiedättekö, kuinka koiran kanssa
toimitaan?
Tiedättekö, että koira voi tuoda iloa
ja vaikuttaa jaksamiseen?
Haluatteko tutustua koiriin?*

Hei!

Toverikoirat Rico ja Jaro kutsuvat yhdessä sosionomiopiskelijoiden Mirvan ja Riitan kanssa pohjoissavolaisia lapsiperheitä mukaan lisälmmässä järjestettävään Toverikoiraohiryhmään.

Olen Rico, 4-vuotias kullainen noutaja. Olen ystävällinen ja lapsirakas, rapsutuksia kaipaava Toverikoira. Pidin uimisesta ja kun olen iloinen, nappaan mukaani oman rakkaan leluni. Nautin pikistä saunahetkistä yhdessä perheeni kanssa. Odotan sinun rapsutuksiasi.

Olen Jaro, 2-vuotias energinen labradorinoutaja. Olen aina valmis touhuamaan yhdessä ihmistovereideni kanssa eikä minua voi syyttää aktiivisuuden puutteesta. Pidän uimisesta ja kuljetan mukani kaikkea mikä suuhuni mahtuu, koska se on niin mukavaa! Lähde kanssani leikkimään.

Toverikoiraohrymä

Toverikoiraohrymään voi tulla mukaan lapsiperheitä, jotka ovat kiinnostuneita koirista ja pitävät koiran kanssa puuhailusta. Lisäksi perheen on mahdollista saada vaihtelua arkeen ja nauttia mukavasta yhdessä toimimisesta koko perheen voimin.

Tutustumme Ricoon ja Jaroon ja hoidamme niitä unohtamatta leikin tärkeyttä. Toiminnan avulla perheen on mahdollista saada yhteistä aikaa sekä löytää yhteys perheen ja Toverikoiran välille.

Toverikoiraohrymä kokoontuu tiistaisin klo 17.30–18.30 Kiirannantie 37:n kerhohuolissa. Ryhmä toimii ajalla 8.1.2013–12.2.2013. Jokaisella tapaamiskerralla on mukana jompikumpi Toverikoiraohrymästä. Toverikoiraohrymään otamme mukaan 2–4 lapsiperhettä.

Toverikoiraohrymä toimii yhteistyössä Pelastakaa Lapset ry:n ja lisälmmen Perheen talo -yhteistyön kanssa. Yhteistyössä on mukana myös Petterinkulma Oy. Toiminta järjestetään osana Savonia ammattikorkeakoulun opinnäytetyötä.

Toverikoira-toimintaa lapsiperheille

ILMOITTAUTUMIS- JA ESITIETOLOMAKE

Toimintaan osallistuvien nimet ja huoltajien yhteystiedot:

Perheenjäsenten iät:

Allergiat (ruoka, eläimet jne.):

Kokemus koirista tai muista eläimistä (hyvät ja huonot):

Miksi haluatte lähteä mukaan toimintaan?

Toiveita toiminnalle:

Annan luvan valokuvaukseen toiminnan aikana

- toiminnan aikana omaa leikekirjaa varten _____ kyllä _____ ei
- opinnäytetyön tuotoksena syntyvää kuvakirjaa varten _____ kyllä _____ ei

Huoltajan allekirjoitus _____

Iisalmen Kaupunkilehti 21.12.2012

Kuvassa vasemmalta katsoen Riitta Kauppinen, Rico, Mirva Matkaniemi & Jaro. Kuva: Mika Matkaniemi.

Toverikoiraryhmään kaivataan mukaan lapsiperheitä

Iisalmissa käynnistyy tammikuun 2013 alussa Savonia ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoiden järjestämä toverikoiraryhmä. Ryhmään kaivataan mukaan iisalmelaisia lapsiperheitä, jotka ovat kiinnostuneita toimimaan koirien kanssa. Ryhmä soveltuu kaikille eläimistä pitävälle perheille – sekä lemmikin omistajille että sellaisille perheille, jotka eivät syystä tai toisesta voi ottaa lemmikkiä. Toiminnassa perheet pääsevät perehtymään koiran kanssa toimimiseen ja voivat saada uusia näkökulmia lemmikin

merkityksestä hyvinvointiin. Ryhmän avulla perheet saavat valmiuksia lemmikin kohtaamiseen ja voivat eläimen avulla irtautua arjesta.

Toverikoiraryhmässä perheet pääsevät tutustumaan toverikoirina toimiviin Ricoon ja Jaroon. Ryhmässä voidaan yhdessä perheiden kanssa kartoittaa toiveita toiminnalle. Ryhmän kokoontuessa voidaan esimerkiksi askarrella ja valokuvata koiran läsnä ollessa. Perheet pääsevät lisäksi leikkimään ja ulkoilemaan koiran kanssa. Koiran avulla luodaan keskustelua

erilaisista perheen arkeen liittyvistä asioista sekä perheenjäsenten että muiden toimintaan osallistuvien perheiden kanssa.

Ryhmä toimii tiistaisin ajalla 8.1.–12.2.2013 klo 17.30–18.30. Ilmoittautumisia odotetaan tämän vuoden loppuun mennessä. Toverikoirat ja opiskelijat Mirva ja Riitta toivovat, että mahdollisimman moni perhe tai ainakin osa perheestä ilmoittautuisi mukaan ryhmään. Vaikka ryhmä toimii viikoittain, perheet voivat elämäntilanteestaan riippuen päättää, osallistu-

vatko jokaiselle toimintakerralle. Ilmoittautua voi puhelimitse Mirvalle

tai Riitalle

sekä sähköpostilla

toverikoira@gmail.com. Edellä mainituista yhteystiedoista saa myös lisätietoa toimintaan liittyen.

Toverikoiraryhmä toimii yhteistyössä Pelastakaa Lapset ry:n ja Iisalmen Perheen talo -yhteistyön kanssa. Yhteistyössä on mukana myös Peterinkulma Oy. Toiminta järjestetään osana Savonia ammattikorkeakoulun opinnäytetyötä.

facebook

Sähköpostiosoite tai puhelinnumero

Kirjaudu sisään

 Pidä minut sisäänkirjautuneena**Toverikoira toiminta on Facebookissa.**

Rekisteröidy Facebookiin nyt ja saat yhteyden käyttäjään Toverikoira toiminta.

Rekisteröidy

Kirjaudu sisään

Toverikoira toiminta

42 tykkäystä

Tykkää

Yhteisö

Toverikoira toiminta on kehitelty osana Savonia-ammattikorkeakoulun sosiaalialan opinnäytetyötä. Toverikoira toimintaa järjestetään Iisalmissa vuodesta 2013 alkaen.

Kuvat

42

Tykkäämiset

Tietoja

Kohokohdat

Toverikoira toiminta

1. maaliskuuta

Me Toverikoirat olemme nautiskelleet kevään ensimmäisistä aurinkoisista päivistä ja aloittelemme kauan odotettua hiihtolomaa :) Alkupalvesta järjestetyn ryhmätoiminnan pohjalta ihmistoverimme työstävät toiminnallista opasta ja me olemme kovasti hengessä mukana! Hyvää talvilomaviikkoa kaikille karvattomille ja karvaisille tovereille!

Tykkää · Kommentoi

ja 2 muuta tykkäävät tästä.

Muiden viimeaikaiset julkaisut aiheesta Toverikoira toiminta

Näytä kaikki

mahtava idea!!!

1 · 11. helmikuuta kello 3:46

Lisää julkaisuja

Toverikoira toiminta

13. helmikuuta

Viimeisellä toimintakerralla askarreltiin, leikittiin molempien

Toverikoiraryhmän kokoontumiskerrat kevät 2013

- **1. toimintakerta (Rico) ti 8.1.2013 klo 17.30–18.30**
 - Tutustuminen toimintaan, ohjaajiin sekä Ricoon leikkien ja pelien avulla
 - Yhteiset pelisäännöt
 - Esitietolomakkeen täyttäminen
- **2. toimintakerta (Jaro) ti 15.1.2013 klo 17.30–18.30**
 - Tutustuminen Jeroon & leikkiä koiran kanssa ulkona
 - Heitellään palloa/keppiä koiralle
 - Koiran ”kouluttaminen”
 - Temppuja ja temppurata
- **3. toimintakerta (Rico) ti 22.1.2013 klo 17.30–18.30**
 - Koiran eleiden ja ilmeiden tunnistaminen, koiratunnekortit
 - Sadutus
 - Leikkejä & temppuja
- **4. toimintakerta (Jaro) ti 29.1.2013 klo 17.30–18.30**
 - Ulkoilu
 - Pulkan veto
 - Mäenlasku
 - Makkaranpaisto
 - Leikkejä & temppuja, koiran taluttaminen
 - OMAT LIUKURIT TAI PULKAT MUKAAN!
- **5. toimintakerta (Rico) ti 5.2.2013 klo 17.30–18.30**
 - Koira perheenjäsenenä
 - Koiran perushoitoa, muistipeli, ajankäyttöympyrä
 - Katsotaan aiempina kertoina otettuja valokuvia ja keskustellaan niistä
 - Leikkejä & temppuja
- **6. toimintakerta (Rico & Jaro) ti 12.2.2013 klo 17.30–18.30**
 - Viimeinen tapaaminen, toiminnan yhteenveto ja tuntemukset
 - Tehdään yhdessä kansio, johon liitetään toiminnan aikaisia valokuvia ja muuta materiaalia
 - Kirjoitetaan kirje toverikoiralle/-koirille
 - Leikkejä & temppuja
 - Palautteen antaminen
 - Kahvit & laskiaispullat

Ulkoilukerroilla edellytetään säänmukaista varustusta. Pakkasraja -15 °C.

Jos käy niin, ettette pääse jollakin kerralla mukaan, ilmoittatthän meille siitä etukäteen. Myös me ilmoitamme mahdollisista muutoksista.

Riitta & Mirva

Toverikoira-toimintaa lapsiperheille

PALAUTELOMAKE

Ympyröi toimintaa parhaiten kuvaava vaihtoehto

1 = tylsää 2 = ihan okei 3 = huippuhauskaa

1. toimintakerta			
- tutustumisleikki	1	2	3
- yhteisten sääntöjen keksiminen	1	2	3
- lelun heittäminen koiralle	1	2	3
2. toimintakerta			
- tempurata	1	2	3
- hippa	1	2	3
- polttopallo	1	2	3
3. toimintakerta			
- koiran tunteisiin ja eleisiin tutustuminen	1	2	3
- sadun keksiminen	1	2	3
- piilosleikki	1	2	3
- temppujen tekeminen	1	2	3
4. toimintakerta			
- pulkanveto	1	2	3
- mäenlasku	1	2	3
- koiran taluttaminen	1	2	3
- kepin heittäminen koiralle	1	2	3
- makupalan piilottaminen lumeen	1	2	3
- makkarapaisto	1	2	3
5. toimintakerta			
- koiran harjaaminen	1	2	3
- muistipelin pelaaminen	1	2	3
- koiran päivärytmiin tutustuminen	1	2	3
- valokuvien ottaminen	1	2	3
- valokuvien katselu	1	2	3
- piilosleikki	1	2	3
- temppujen tekeminen	1	2	3

6. toimintakerta

- kansion tekeminen	1	2	3
- temput, pelit ja leikit	1	2	3
- kirjeen kirjoittaminen koiralle	1	2	3
- laskiaispullien syönti	1	2	3

Pidittekö enemmän ulkoilusta vai sisätoimintakerroista? Miksi?

Kunnastakin jälleen muttoz viimeisen kerran kansion
teko varsinkin oli mieleenpainuva kaikkine ihavine
kuvineen (ei sisätoiminta vastaan) ^{ja on siis vastaus tähän}

Kumman koiran kanssa touhustitte mieluiten? Miksi?

Kunnattin aivan ihavia muttoz Jaron rodu "dubampi"
ja "ihastus häneen suurempi"

Vastasiko toiminta odotuksianne? Millä tavoin?

Enemmänkin kuin osasi odottaa koska mieli virkistyi
aina, huonasi etoza nähty vaivaa suunnitelmien,
asianratkova opastus, huomiointi

Muuta mainittavaa toimintakerroista esim. ohjaus ja ohjauksen etukäteisvalmistelu,
turvallisuu den huomiointi, käytössä oleva tila, koirien soveltuvuus toimintaan,
tapaamisajankohtien soveltuvuus, tarjoilut jne.

Kaikki suuroz plussaa

TOVERIKOIRATOIMINNAN JATKUVUUS

Haluaisitteko jatkossa pitää yhteyttä toverikoiraan/-koiiriin?

kyllä ei

Jos vastasitte kyllä, haluaisitteko pitää yhteyttä

kirjeitse sähköpostitse
osoite: _____

Haluatteko tavata toverikoiraa/-koiiria kevään tai kesän 2013 aikana?

kyllä ei

KIITOS PALAUTTEESTANNE ☺

Toverikoira-toimintaa lapsiperheille

PALAUTELOMAKE

Ympyröi toimintaa parhaiten kuvaava vaihtoehto

1 = tylsää 2 = ihan okei 3 = huippuhauskaa

1. toimintakerta

- tutustumisleikki	1	(2)	3
- yhteisten sääntöjen keksiminen	1	2	3 tärkeää
- lelun heittäminen koiralle	1	2	(3)

2. toimintakerta

- temppurata	1	2	(3)
- hippa	1	2	(3)
- polttopallo	1	2	3

3. toimintakerta

- koiran tunteisiin ja eleisiin tutustuminen	1	2	3 tärkeää
- sadun keksiminen	1	(2)	3
- piilosleikki	1	2	(3)
- temppujen tekeminen	1	2	(3)

4. toimintakerta

- pulkanveto	1	2	(3)
- mäenlasku	1	(2)	3
- koiran taluttaminen	1	2	(3)
- kepin heittäminen koiralle	1	2	(3)
- makupalan piilottaminen lumeen	1	2	(3)
- makkaranpaisto	1	2	(3)

5. toimintakerta

- koiran harjaaminen	1	2	(3)
- muistipelin pelaaminen	1	(2)	3
- koiran päivärytmiin tutustuminen	1	2	3 tärkeää
- valokuvien ottaminen	1	(2)	3
- valokuvien katselu	1	(2)	3
- piilosleikki	1	2	(3)
- temppujen tekeminen	1	2	(3)

6. toimintakerta

- kansion tekeminen	1	2	③
- temput, pelit ja leikit	1	2	③
- kirjeen kirjoittaminen koiralle	1	②	3
- laskiaispullien syöti	1	2	③

Pidittekö enemmän ulkoilusta vai sisätoimintakerroista? Miksi?

Molemmissa hyvät puolensa: sisällä lähisempää toimintaa, ulkona peuhaamista

Kumman koiran kanssa touhusitte mieluiten? Miksi?

Ricon kanssa touhuaminen oli lähisempää, koska oltiin sisällä. Jaroa hieman arasteltiin kun se on isompi ja vauhti ulkona kovempaa.

Vastasio toiminta odotuksianne? Millä tavoin?

Kyllä. Saimme paljon tietoa ja lapset oppivat puuhailemaan koirien kanssa. Oli hyvä huomata etteivät lapset pelkää.

Muuta mainittavaa toimintakerroista esim. ohjaus ja ohjauksen etukäteisvalmistelu, turvallisuuden huomiointi, käytössä oleva tila, koirien soveltuvuus toimintaan, tapaamisajankohtien soveltuvuus, tarjoilut jne.

Tieto riittävä, koirat kilttejä. jostus aika tuntui loppuvan besten...

TOVERIKOIRATOIMINNAN JATKUVUUS

Haluaisitteko jatkossa pitää yhteyttä toverikoiraan/-koiiriin?

kyllä ei

Jos vastasitte kyllä, haluaisitteko pitää yhteyttä

kirjeitse sähköpostitse
osoite: _____

Haluatteko tavata toverikoiraa/-koiiria kevään tai kesän 2013 aikana?

kyllä ei

KIITOS PALAUTTEESTANNE ☺

Pelastakaa Lapset 15.5.2013

KOIRA tukihenkilötoimijana

IISALMI Järjestömmme tukihenkilöinä toimivat sosionomiopiskelijat Mirva Matkaniemi ja Riitta Kauppinen perustivat Savonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetyönään Toverikoiraryhmän, jota markkinoitiin Pelastakaa Lasten tukihenkilötoiminnan piirissä oleville perheille. Ryhmä kokoontui kuusi kertaa. Ryhmässä perheet pääsivät ulkoilemaan, leikkimään ja tekemään erilaisia temppuja koiran kanssa, sekä tutustumaan koiran hoitamiseen ja elekieleen. Koiran avulla opetettiin myös peilaamaan omia tunteita. Viimeisellä kerralla perheet työstivät itselleen muistokansiotsi kansiot.

